

Møte for lukkede dører, Stortinget 21. juli 1921

Møte for lukkede dører i Stortinget
den 21. juli 1921 kl. 17.30.

Præsident: Gunnar Knudsen.

Dagsorden:

Meddelelse fra utenriksministeren angaaende
traktatforhandlingerne.

Præsidenten: Møtet er sat for lukkede døre. Præsidenten vil først utbede sig Stortingets godkjendelse av, at saa er skedd. Hvis ingen forlanger ordet, gaar præsidenten ut fra, at det er bifalddt. Dernæst vil præsidenten foreslaa, at regjeringens medlemmer, kontorchefen og funktionærene ved Stortingets kontor og referenter, som er ansat i Stortinget, gives adgang til møtet.

Votering:

Præsidentens forslag bifalddtes enstemmig.

Præsidenten: Hr. utenriksministeren har ordet!

Utenriksminister Ræstad: I henhold til det tilsagn, som statsministeren gav igaar, skal jeg gi Stortinget en meddelelse om traktatforhandlingerne med Spanien. Den 12te dennes leverte vor chargé d'affaires i Madrid til den spanske utenriksminister et forslag til handelsavtale bestaaende av hovedtraktat, tillægsprotokol og slutningsprotokol. Forslaget til hovedtraktat lyder i oversættelse til norsk, som følger: "Art. 1. De høie kontraherende parter forpligter sig gjensidig til - saalænge nærværende konvention gjælder - ikke at paalægge varer, som har sin oprindelse fra det ene land og kommer derfra, ved indførsel til det andet land høiere avgifter end de minimalsatser, som til enhver tid er gjældende i de respektive land. Art. 2. Norge og Spanien tilsikrer hinanden gjensidig, at intet andet land skal nyde en fordelagtigere behandling i noget, som angaar varers forbruk, oplæggelse, gjenutførsel, transit og omlastning samt handelen i almindelighet. Art. 3. Drawback, som er eller i fremtiden maatte bli fastsat ved utførsel av norske produkter, saavel som drawback ved utførsel av spanske produkter skal ikke kunne utgjøre et større beløp end de indenlandske akcise- eller forbruksavgifter, som hviler paa de nævnte produkter eller paa de stoffer, der anvendes ved deres tilvirkning. Art. 4. Varer av enhver slags, som har sin oprindelse fra det ene kontraherende land og som indføres i det andet, skal ikke være underkastet høiere akcise- eller forbruksavgifter end dem, som paahviler eller paalægges lignende varer av national frembringelse. Dog skal indførselstolden kunne forhøies med et beløp, som svarer til de omkostninger, som ved akcisesystemet paaføres de indenlandske produkter. Art. 5. Varer, som ikke er av norsk oprindelse og som fra dette rike indføres til Spanien, enten tillands eller tilsjøs, skal ikke kunne paalægges høiere tillægsavgifter end dem, der paahviler varer

av samme slags, som paa anden vei end den direkte indføres til Spanien fra hvilket som helst andet europæisk land med spansk fartøi. Norge forbeholder sig paa sin side adgang til at paalægge varer, som ikke er av spansk oprindelse, tillægsavgifter svarende til dem, der i Spanien maatte bli bragt i anvendelse paa indførsel, som finder sted ad anden vei end den direkte. Art. 6. Norske handelsreisende, som reiser i Spanien eller paa dets tilliggende øer for regning av et i Norge etablert hus, skal med hensyn til næringsbevilling behandles som enhver anden nations handelsreisende, og samme regel skal omvendt gjælde for spanske handelsreisende i Norge. Av toldpligtige varer, der tjener til prøver og som indføres av de ovennævnte handelsreisende, skal tolden, som blir at erlægge ved indførselen, paa begge sider tilstaaes tilbakebetalt under iagttagelse av de toldformaliteter, som er nødvendige for at sikre varens gjenutførsel eller gjenindleggelse paa toldoplag. Art. 7. Den norske regjering forpligter sig til, saalænge nærværende konvention gjælder, at tillate indførsel paa fat og flasker likesom ogsaa transport og salg indenriks av spansk vin og musserende vin med en alkoholstyrke av 14⁰ eller mindre uten at begrænse forbruket derav. Den norske regjering forpligter sig til at godta de av de officielle spanske vinlaboratorier utfærdigede analysecertifikater overensstemmende med den idag undertegnede tillægsprotokol som bevis for at de importerte produkter tilfredsstiller de betingelser, som kræves i hygienisk henseende. Listen over de officielle spanske laboratorier, som tilkommer utstedelsen av de ovennævnte analysecertifikater, skal av den spanske regjering meddeles den norske regjering. Handelsreisende eller handlende som reiser i Norge for regning av et spansk hus, kan opta bestillinger med eller uten prøver, men uten at føre varer om til salg, hos enhver person eller institution som driver handel med vin en gros eller en detalj. Den norske regjering forpligter sig til at indrømme spanske vine med en alkoholstyrke av 14 grader eller mindre i enhver henseende likesaa gunstig behandling med hensyn til indførsel som den som fremtidig blir tilstaaet produkter med samme alkoholstyrke fra hvilket som helst andet land og med hensyn til transport, salg og forbruk, den gunstigste behandling som blir tilstaaet enten produkter av samme alkoholstyrke fra andre lande end Spanien, eller øl, som inneholder over 4,75 % alkohol eller drikkevarer av indenlandsk oprindelse med samme alkoholstyrke som spansk musserende og anden vin. Hvilken ordning der end fastsættes i Norge med hensyn til indførsel, salg, transport og forbruk av saadan vin og musserende vin som ovenfor angit, forpligter den norske regjering sig til at tillate, at saavel private som utskjenkere og vinhandlere kan faa indført og transportert til sit forbruk eller sin handel ethvert merke spansk vin eller musserende vin som ovenfor nævnt uten begrænsning av kvantum. Disse forpligtelser for den norske regjering skal i paakommende tilfælde gaa foran enhver lokal innskrænkning, som maatte komme i strid med dem. Art. 8. Hvilken ordning der end fastsættes i Norge med hensyn til indførsel, tilvirkning, salg, transport og forbruk av sterkt alkoholholdige drikke (brøndevin og hetvin) forpligter den

norske regjering sig til, saalænge nærværende konvention gjælder, at godta for spirituosas og vine av alle slags med over 14⁰ alkoholstyrke, av spansk oprindelse og utført fra Spanien til Norge i henhold til nævnte ordning, de analysecertifikater som er utfærdiget av de officielle spanske laboratorier. De to regjeringer skal senere bli enige med hensyn til formen og indholdet av disse certifikater. Sammensætningen av de i foregaaende led omhandlede naturlige produkter godtgjøres ved analysecertifikat, utstedt av de officielle spanske laboratorier. Sammensætningen av de i foregaaende led omhandlede produkter som er beskyttet av et varemerke godtgjøres ved en enkelt analyse, som utføres en gang for alle av de officielle spanske laboratorier. Analysecertifikatet skal sendes til det norske finans- og tolddepartement som gjør sig bekjendt med det og gir rikets toldkamre ordre om, at yderligere indførsel skal være tillatt for et aar, uten at der kræves certifikat for hver sending av de produkter, hvortil det indregistrerte certifikat knytter sig. Sammensætningen av de produkter som ikke maatte være beskyttet ved fabrikkmerke, skal garanteres ved analysecertifikat, utstedt av de officielle spanske laboratorier og hvis dette certifikat ikke fremlægges, skal sammensætningen i tilfælde fastsættes av de norske myndigheter. Den spanske regjering skal meddele den norske regjering en liste over de officielle spanske laboratorier, som er paalagt at utstede de ovenfor omhandlede analysecertifikater. Hvilken ordning der end fastsættes i Norge med hensyn til indførsel av brændevin og av vin med over 14 grader alkoholstyrke forpligter den norske regjering sig til at paase, at de personer eller institutioner, som er berettiget til at sælge disse produkter til almenheten eller til at bruke dem i sin industri eller til farmaceutisk, videnskabelig eller teknisk bruk, altid skal ha ret til at kræve levering av produkter hitrørende fra de spanske huse, som de selv opgir. Handelsreisende eller handlende som reiser i Norge for regning av et spansk hus, kan opta bestillinger med eller uten prøver, men uten at føre varer om til salg, hos enhver person eller institution som er berettiget til at sælge brændevin eller vin med over 14 grader alkoholstyrke til almenheten eller til at bruke dem i sin industri eller til farmaceutisk, videnskabelig eller teknisk bruk. Den sidste bestemmelse finder anvendelse hvilken ordning der end gjælder i Norge med hensyn til indførsel av og handel med brændevin og vin, som indeholder over 14 grader alkohol. Den norske regjering forpligter sig til at indrømme brændevin og vin med over 14 grader alkoholstyrke som indføres fra Spanien, en i enhver henseende likesaa gunstig behandling som den som maatte gjælde for alle slags andre produkter med samme alkoholstyrke, enten de er av norsk oprindelse eller skriver sig fra noget andet land. Disse forpligtelser for den norske regjering skal i paakommende tilfælde gjælde foran enhver lokal bestemmelse som maatte komme i strid med den. Art. 9. Den norske regjering forpligter sig til ikke at belægge de produkter som omhandles i art. 7 og 8 (spanske brændevine, vine og musserende vine) med specielle forbud, avgifter eller tillægsavgifter, som

maatte ha til formaal at indskrænke den indførsel, som er hjemlet ved de foregaaende artikler. Art. 10. Bestemmelserne i nærværende konvention kommer ikke til anvendelse paa de begunstigelser som av Norge er eller maatte bli tilstaat grænseland samt Danmark og Island. Art. 11. Nærværende konvention skal træde i kraft straks under forbehold av senere godkjendelse fra de høie kontraherende parters parlamenter. De høie kontraherende parter kan til enhver tid opsi nærværende konvention med en maanedes varsel, forsaavidt angaar artikkel 1 s. bestemmelser og med 3 maaneders varsel forsaavidt angaar de i de øvrige artikler indeholdte bestemmelser, saavel som bestemmelserne i den idag undertegnede tillægsprotokol og slutningsprotokol."

Tillægsprotokollen angaar analysecertifikaterne og indeholder endel tekniske detaljer. Hvis der ikke fremkommer særlig ønske om at faa denne protokol oplæst, saa skal jeg for at spare tid forbigaa den.

Slutningsprotokol: "Idet undertegnelsen av handelsarrangementet idag finder sted har den norske regjering og den spanske regjering i ønsket om at undgaa enhver tvist som anvendelsen av den nævnte konvention kunde gi anledning til fundet det nyttig at præcisere følgende punkter: 1. Den norske regjering skal tillate indførsel av vine og mousserende vine fra Spanien selv om de ikke maatte være ledsaget av analysecertifikater, naar de blot maatte være indlastet inden fjorten dage fra offentliggjørelsen av nærværende konvention, dog med forbehold av rett for de norske myndigheter til almindelig kontrol. 2. Den norske regjering paatar sig at overta til dagens priser og i overensstemmelse med en liste som vil bli forelagt den av den spanske minister i Kristiania de kvanta spirituosa og vin over 14⁰ alkoholgehalt, av spansk oprindelse, som befandt sig paa toldoplæg i Norge den 3. februar 1921, og for hvilke de spanske eksportører ikke har faat betaling. Det er forutsætningen at de saaledes overtagne kvanta ikke blir at betragte som en del av den kontingent, som er fastsat i punkt 3. 3. Hvilken ordning der end fastsættes i Norge med hensyn til indførsel av spirituosa og vin av over 14⁰ erklærer den norske regjering at der skal bli indført til landets behov et aarlig kvantum av mindst 300 000 liter spirituosa og vin av over 14⁰ som har sin oprindelse fra og kommer fra Spanien. 4. Med hensyn til anvendelsen av konventionens artikkel 7 og 8 er det forutsætningen, at der ikke i Norge skal være nogen hindring for indførsel av de prøver som er nødvendige dels for repræsentanter eller handlende som reiser for regning av spanske huse, dels under de samme betingelser som de som gjælder for handlende og repræsentanter, for stedlige agenter for saadanne spanske huse, og avsendes av de spanske producenter eller handlende til de nævnte repræsentanter, handlende eller stedlige agenter. 5. Med hensyn til artikkel 9 er det forutsætningen, at saafremt indførselen av let vin eller av het vin og brændevin skulde bli forbeholdt et statsmonopol, skal dette monopol ikke for de forretninger som det avslutter, kunne beregne sig mere

end godtgjørelse av omkostninger og en rimelig handelsfortjeneste."

Paa dette forslag, som blev levert den 12te dennes, altsaa for 9 dage siden, er der endnu ikke indløpet noget svar. Derimot har den herværende spanske minister fra sin regjering mottat et telegram til ministerens orientering - ikke som svar til den norske regjering. Den spanske minister har git mig avskrift av en del av dette telegram, og jeg skal oplæse denne del i oversættelse. Den lyder saa: "Den norske chargé d'affaires har netop levert forslag til handelsavtale. Hans Majestæts regjering kan ikke indlede forhandlinger paa grundlag av, at Norge ikke indrømmer produkter, som utgjør vor utførsel til Norge, de samme fordele, som det altsaa nu gir til lignende produkter fra et andet land. Hans Majestæts regjering opretholder dog som basis for forhandlingerne det forslag, som der blev opnaad enighet om mellem dette ministerium og baron Wedel 4de mai sidstleden, med de forandringer, som tilsiges av de senere indtrufne forandringer i omstændighetene."

Jeg har likeoverfor den spanske minister utviklet, at jeg ikke kan medgi, at det forslag til ordning med Spanien, som vi har levert, ikke indrømmer Spanien like saa store fordele som vi indrømmer Frankrike efter den avtale, vi har truffet med dette land. Med hensyn til det sidste led, som jeg læste op, saa synes derav at fremgaa, at den spanske regjering fremdeles ønsker handelsavtaler, som indeholder traktatfæstede tarifer paa begge sider. Det var nemlig indholdet av artikkel 1 i det spanske forslag, som der sigtedes til. Regjeringen, som ikke kan finde, at der er principielle indvendinger mot at gaa tilbake til denne ordning, har spørsmålet om gjensidige tariffastsættelser under overveielse. Det er, hvad der foreligger med hensyn til traktatforhandlingerne med Spanien.

Statsraad Oftedal: Det grundlag, regjeringen har hat at bygge paa ved beregningen av en kontingent, svarende til vort behov av spanske spirituousa, er i statistisk henseende temmelig mangelfuldt. Først fra begyndelsen av indeværende aar er statistiken over vor indførsel av vin saaledes specificert, at man kan se, hvorledes importen fordeler sig paa de enkelte arter av vin.

Socialdepartementets beregning av vort forbruk i 1920 av spansk het vin til teknisk, videnskabelig og medicinsk formaal andrar til et kvantum av ca. 100 000 liter. Der er imidlertid det at merke, at denne beregning hviler paa apotekenes utleveringsopgaver, og disse dækker aabenbart ikke det ogsaa i fremtiden legitime behov. Ældre beholdninger spiller antagelig her en betydelig rolle. Det kan i saa henseende nævnes, at mens sherry i forbruksberegningen for 1920 er opført med ca. 13 000 liter, er der i de 5 første maaneder av indeværende aar importert ca. 23 000 liter sherry.

Socialdepartementet har i en uttalelse av 4de mai dette aar anslaat det sandsynlige aarlige behov for spansk hetvin til ca. 150 000 liter; men fuld oversigt over disse forhold vil man først faa, naar et monopol har overtat importen og omsætningen av disse varer.

Ved bedømmelsen av det tal, der skulde opstilles som kontingent, har regjeringen endvidere tatt hensyn til, at en eventuel traktat mellom Spanien og Norge om mulig burde tilgodese det samme hensyn, som har ført til bestemmelse i traktaten med Frankrike, om at der gjøres visse indrømmelser overfor franske lette vine, hvis alkoholgehalt i regelen ligger under 14 pct., men som til sine tider kan ligge over denne grænse. En lignende indrømmelse vil ikke kunne gjøres overfor de tilsvarende spanske vintyper, da disses alkoholindhold i regelen ligger noget over 14 pct.-grænsen; de vil i tilfælde komme ind under kontingenten.

Ut fra disse betragtninger, som paa grund av manglende paalidelig statistik er av utpræget skjønsmæssig karakter, har regjeringen anset det forsvarlig at tilby en kontingent paa 300 000 liter i den spanske traktat. Dette kvantum gjælder ikke bare hetvin, men ogsaa andre sorter spiritusosa. Skulde det vise sig, at vort legitime behov av spanske vine over 14 pct. alkoholgehalt ligger under det nævnte kvantum, vil resten i tilfælde kunne dækkes ved import av spansk brændevin eller spiritus, som vi maatte trænge til teknisk, videnskabelig eller medicinsk formaal. Om dette punkt kan opplyses: Behovet av brændevin er tidligere av socialdepartementet beregnet til 600 000 liter pr. aar, hvorav ca. 400 000 liter antages at utgjøre konjak og likør, som ansees dækket ved den franske kontingent. De resterende 200 000 liter brændevin antages at utgjøre whisky. Av spiritus utlevertes i 1920 i henhold til læge- eller dyrlægerecept ca. 215 000 liter eller - omberegnet til brændevin av 50 pct. alkoholstyrke - 430 000 liter. Dette sidste kvantum dækkes nu ved indenlandsk tilvirkning.

Otto B. Halvorsen: Jeg antar at det vil findes at det baade er min ret og min pligt at gjøre rede for den forrige regjeringens befatning med disse forhandlinger, og jeg benytter leiligheten gjerne. Det er sagt mig at det skal staa i en avis at jeg var mot at saken skulde komme op i Stortinget; jeg hadde ikke deltatt i debatten igaar. La mig opplyse at jeg i utenrikskomiteen gjorde mig sterkt til talsmand for nødvendigheten av at saken kom ind i Stortinget, og ogsaa under behandlingen av regjeringens erklæring uttalte jeg det samme, og jeg vil si, at det er ikke nok at saken lægges frem her for lukkede dører. Det maa ogsaa komme frem fuldt utredet for aapne dører. Men jeg er fuldt oppmerksom paa at idag og i den aller nærmeste tid fremover er det ikke den beleilige tid, naar der fra regjeringen er utgaat et forslag til ordning som Spanien ikke har svart paa, - saalænge forhandlingerne paagaar som de nu gaar.

Det var den forrige regjeringens retningslinje at Stortingets mandat sammen med beslutningen av 19. april maatte efterleves, at man maatte sette al magt ind paa at faa gjennomført Stortingets mandat, og jeg har for aapne dører sagt at regjeringen har anset det som baade sin pligt og sin ære at søke at faa gjennomført Stortingets mandat. Mandatet kjender De alle; men jeg skal minde Dem om Stortingets beslutning av 19. april. Det er sagt der: "Likeledes samtykker Stortinget i at der med Spanien og Portugal søkes istandbragt

handelstraktater eller midlertidige ordninger hvori indgaar som et led kontingentering av indførsel av brøndevin og vin over 14 grader i saadan mængde som omtrent motsvarer landets behov for tilførsel fra disse land av saadanne varer til videnskapelig, medicinsk og teknisk bruk." Jeg minder om, at under debatten her i Stortinget var det det dissensen gjaldt; om det overhodet gik an at gaa med paa nogen kontingentering, overhodet gik an at forpligte sig til at ta ind disse saker som skulde være forbudt. Saavidt jeg erindrer, var det avholdsgruppen - de herrer Castberg og Bentzen tror jeg spesielt - som hadde ordet og advaret mot det. Jeg vet ikke mere end én mand her i salen som har tat til orde for at man kunde ta hvilkensomhelst kontingent praktisk talt, og det er den ærede præsident. Han har flere ganger gjort sig til talsmand for at man kunde kjøpe, selvom vi ikke hadde lov at bruke det. Jeg vet ikke om det er saa alvorlig ment; men han har ræsonneret som saa, at i virkeligheten er ikke dette andet end god kapitalanbringelse; disse saker blir bedre og bedre, og der kan komme en generation efter os, som kan faa bruk for disse ting. Det var vor sak at søke at gjennomføre dette mandat, og vi instruerte da Wedel om dette. I det samme telegram av 21/4 hvor Stortingets beslutning her ordret tages ind, heter det: "I henhold hertil bemyndiger jeg Dem til ved Deres ankomst til Madrid at tilby den spanske regjering som gjengjæld for opnaaelse av minimaltarif for norske varer i Spanien en modus vivendi med opsigelsesfrist av tre maaneder, gaaende ut paa i nødsfald traktatfæstelse av tolden paa sydfrugter og kork og en aarlig kontingent av spanske hete vine indtil 21 grader til videnskapelig, medicinsk og teknisk bruk. Kvantummet kan ikke bli betydelig, og skal snaest mulig bli telegrafert Dem. Til Deres personlige orientering tjener at man ikke kan samtykke i at forlangendet om at alle norske bestillinger av hete vine før tredje februar sidstleden skal kunne effektueres. I anledning av Deres telegram 55 vedrørende Portugal bemerkes at der endnu ikke foreligger beregning over hvilket kvantum man kan motta, og at ogsaa dette skal bli eftertelegrafert". Kvantummets størrelse blev opgit den 23/4 i et telegram fra utenriksministeren: "Ifølge foreløbig opgave fra socialdepartementet vil der kunne tillates indført fra Spanien 80 000 liter malaga og 20 000 liter sherry. Fra Portugal 100 000 liter het vin." Hertil svarer Wedel i et telegram av 25.: "Jeg vil straks si", sier han, "at jeg anser (tilbud)" - tilbud staar i parentes- "kontingent er ganske utilstrækkelig, og med hensyn til Deres telegram femte og syttifem vil jeg tillægge at man nu maa se større paa sakerne, og hvis man ønsker at jeg skal kunne opnaa noget, gi mig anderledes frie hænder end regjeringen synes være tilbøielig til." - Det er jo Stortinget som har bundet hans hænder. - "Jeg tænker at regjering og storting denne gang som ved underhandlinger i foregaaende tider kan betro mig føre forhandlingerne efter bedste skjøn." Utenriksministeren svarer paa det telegram: "Er Deres telegram 69 at opfatte saaledes at det er Deres og delegationens mening at det givne mandat ikke kan gjennomføres i Portugal og Spanien?" - idet jo netop kontingenten er i overensstemmelse med det av Stortinget givne

mandat, hvorom Wedel altsaa straks sier at man maa se større paa tingene. Dertil svarer Wedel: "Jeg har aldrig et øieblik tænkt at mit telegram kunde opfattes saaledes. Jeg agter blot paapeke at jeg (og hermed har delegationen som er reist hjem intet at gjøre, selvom den sikkerlig er enig) maa ha frie hænder til at underhandle og forsøke at finde utvei til opnaaelse av et arrangement efter bedste skjøn, selvfølgelig indenfor mandatet. Før jeg har forsøkt alt, bør der efter min formening ikke være tale om at forandre mandat. Jeg reiser nu Madrid; der er ingen tid at miste." Saa siger Wedel den 30te april: "Jeg sætter himmel og jord i bevægelse for at opnaa et arrangement med gjensidig mestbegunstigelse" o.s.v. --- "Jeg kan endnu ikke uttale mig om muligheten opnaa noget, men jeg henstiller indtrængende at jeg i nødsfald maa kunne forøke kontingenten til hundrede femti tusen, hvis dermed overenskomst kan opnaaes" o.s.v.

Dertil svarte Michelet den 1ste mai: "Personlig finder jeg at man i nødsfald bør gaa med paa at kjøpe yderligere 50 000 liter spansk het vin aarlig, hvis overenskomst derved kan opnaaes. Saken maa behandles i regjeringen." Og næste dag, den 2den mai, gav regjeringen fuldmagt til i nødsfald at sætte kontingenten til 150000 liter, inklusive Malaga. Det var efter en uttalelse fra socialdepartementet som mente at man til nød kunde tøie sig saa langt, at man uten at komme i strid med mandatet kunde gaa op til 150000 liter. Paa grundlag av denne besked og paa grundlag av de instruksjoner Wedel hadde faat, fremsætter han saa et forslag for den spanske regjering. I slutten av april eller omkring 1ste mai - jeg har ikke datoen nøie paa det, det findes ikke i dokumenterne - men omkring maanedsskiftet, omkring 1ste mai, har Wedel fremsat et forslag til modus vivendi likeoverfor Spanien. Jeg vil ogsaa her si, at naar det er bebreidet den tidligere regjering at den ikke er kommet med noget forslag, saa er det ganske feilagtig. Allerede saa tidlig som 1ste mai har Wedel instruksjoner nok til at fremsætte et positivt forslag til Spanien til en modus vivendi; den holder sig mandatet etterrettelig, gaar altsaa til 150000 liter. Det blev da behandlet av den spanske regjering, og der følger saa her en række telegrammer hvori Wedel gjør rede for sine samtaler med den spanske regjering, og hvorledes det gaar forslaget. Han siger i et telegram av 3die mai, som vi fik den 4de: "Vort tilbud" siger han - derav ser man at der er fremsat et tilbud - "blev drøftet i ministerraad igaar og understatssekretæren gav mig idag formiddag foreløbig meddelelse om hvad svar vi kunde vente os". Saa taler han noget om mestbegunstigelse o.s.v., det springer jeg over nu; jeg vil i det hele ta ta dette om kontingenten, for det er dette man skal høre, det er det som er hovedsaken; jeg forutsætter det skulde lykkes ved forhandlingerne at greie alle de andre ting, men hovedsaken er, som Wedel selv siger, kontingentens størrelse, saa jeg skal her kun referere hvad der siges av interesse vedkommende den: "Hvad kontingenten angik saa hadde aldrig Spanien hittil villet gaa med paa nogen indskrænkning i handelen med vin indtil 21 grader," - dette er altsaa hvad understatssekretæren siger - "men for at vise sin imøtekommenhet var ministerraadet

gaat med paa at ta et normal-aar, 1913 og gaa med paa, ikke at utvikle handelen utover dette aars export til Norge. At sette en procentvis kontingent kunde det derimot ikke være tale om. Dermed stod eller faldt enhver forhandling. Da den spanske statistik i 1913 utviste et exporteret kvantum hete vine av 550000 var det denne kontingent man her forlangte. Intet raison og ingen opmanning fra min side nyttet. Efter halvanden times diskussion kom jeg til den overbevisning at intet vil rokke spanierne". Det siger han der, men han tilraader som en midlertidig avtale, hvor ubehagelig det end kan være, at gaa med paa dette. Saa i telegram den næste dag, den 4de mai, siger han at han har talt med generaltolddirektøren, som viste noget mere forstaaelse, og han siger videre:

"Utenriksministeren med hvem jeg netop har talt fremholdt at det var en meget stor indrømmelse som han hadde fremtvunget mot flere av sine kollegers mening, at Spanien aksepterte en begrænsning av indførselen av hete vine, og han kunde ikke gaa med paa nedsætte forlangendet om kvantitet. Jeg tror imidlertid forstaa at de 50000 vilde han slaa av". Alle mine indvendinger og motargumenter var til ingen nytte", siger han. "At Frankrike hadde akseptert en kontingent av ca. 40 procent for cognac vedkom ikke Spanien. Her forlangte man intet for likør men blot for de vine som var typisk for Spanien likesom Bordeaux og Burgunder var for Frankrike". Saa sender Wedel et telegram den 5te mai, hvori han siger: "Jeg erholdt inat spanske proposition som imidlertid var av den beskaffenhet at jeg ikke engang vil sende den ind uten nærmere diskussion og forsøk paa forandringer. Jeg opsætter derfor min reise til søndag". Saa gir han et referat av hvorledes han har oppfattet det og siger: "Hvad protokollen" - altsaa undertegningsprotokollen - "angaar forlanges indtat endel nye punkter som i det væsentligste gaar ut paa at hvis der opprettes monopol skal dette opprettes" - ja, her staar noget ganske uforstaaelig "succur saler" - "eller agenturer paa flest mulig steder, at man lover ikke at reeksportere nogen del av kontingenten som nu er nedsat til 500 000 ----. Redaktionen er saa mangelfuld og uforstaaelig, at det først er efter en samtale, jeg netop har hat med utenriksministeren, at jeg tror at kunne meddele, at ovenstaaende er meningen." Minister Wedel ender sit telegram med at si: "Her synes man at Spanien har vist en stor imøtekommenhet især ved at akseptere kontingent og ved at gi nuværende minimumssatser til vore viktigste artikler idet minimumstarif jo vil bli betydelig forhøiet i nærmeste dage. Bedre betingelser er ikke til at opnaa og hvor vanskelig det er saa synes det klokt akseptere denne midlertidige ordning der dog turde være bedre end fortsat toldkrig".

Jeg merket mig her, at der i det telegram, som var mottat fra Spanien i de sidste dage, henvises til dette spanske forslag av 4de mai, og der siges det - jeg vet ikke, om jeg misforstaar det, men der siges, at minister Wedel har været enig i det spanske forslag, at han har akseptert det. Det er nyt for mig. Jeg vet, at minister Wedel har tilraadet regjeringen at gaa med paa det; men at han likeoverfor Spanien skulde ha gaat med paa det slik, at Spanien nu kan henvise

til, at vor egen forhandler har gaat med paa det, det er nyt for mig, og jeg tør be om en forklaring der. -

Saa fik vi da det spanske forslag. Det kom meget mangelfuldt frem, og det blev rettet og rettet, saa at det var først mange dage efter, man hadde det fuldstændige forslag. - Den 7de mai siger minister Wedel: "Efter en 3 timers konferance i utenriksministeriet har jeg faat den spanske proposition opsat i forstaaelig form". Og han siger videre om det, som interesserer os her: "Spansk forslag indeholdt videre oprindelig forbud mot reeksport av al spansk vin. Dette fik jeg begrænset til kun at gjælde alkohol og vin over 14 grader indført i henhold til kontingentavtalen. De beholdninger vin som forlanges overtat blev begrænset til dem som forefandtes 20. mars. (Slutningsprotokol punkt 5 ment som en overgangsbestemmelse.) - Det er min overbevisning at dette forslag er det yderste spanierne vil gaa med paa, ja jeg har indtryk av at de allerede angrer indrømmelsen av begrænsning av importen for vin over 14 grader ----". Og han raader til, at man skal gaa med paa det. Han siger tilslut: "Hvis De avsender telegram til mig lørdag aften at kan vente" - saa staar her "monoundertegne" - "senest mandag utsætter jeg min reise til tirsdag. - Den 9de mai telegraferer vi: " ---- Regjeringen kan ikke anbefale spanske forslag til vedtagelse men Stortinget kan først faa meddelelse paa onsdag". - Dette telegram er sendt til Lissabon, mens minister Wedel var i Madrid. Jeg kan forklare mig det ut fra det, at i Wedels telegram staar det, at hvis vi sender telegram til ham lørdag, saa utsætter han reisen til tirsdag; paa den maate kan vedkommende ha kommet til at sende telegrammet til Lissabon. Vi svarer altsaa paa dette, at vi ikke kan anbefale forslaget, men at Stortinget først kan faa meddelelse paa onsdag.

Og saa kommer vi til det møte her i Stortinget, den 11te mai, et møte for lukkede døre, hvor den daværende utenriksminister, hr. Michelet, læste op det spanske forslag i sin helhet og ogsaa læste op undertegningsprotokollen til det spanske forslag. Jeg vet ikke, om mine herrer husker den; kanskje jeg skal læse op et par av disse punkter i undertegningsprotokollen til det spanske forslag II: "I det øieblik man avslutter denne modus vivendi commercial av dags dato erklærer den norske regjering, og den spanske regjering anser sig som notificert: 1) at i tilfelle av at importen av likører og vine, inneholdende mere enn 14⁰ alkohol, maatte bli undergit et forbudssystem i Norge, skal man innføre til Norge saalenge denne overenskomst varer: et minimumskvantum av 500 000 liter likører og vine over 14⁰ alkohol kommende fra Spanien og av spansk oprindelse. I tilfelle av at importen av disse produkter forbeholdes et statsmonopol eller maatte bli kontrollert av staten, skal der forholdes saaledes, at denne sørger for importen av nevnte kvantum av omhandlede drikkevarer. - 2) I tilfelle av at man etablerer statsmonopol eller anordner statens mellemkomst ved import av likører, vine og musserende vine i almindelighet, forplikter den norske regjering sig til samtidig aa installere monopolfilialer eller monopolagenturer i størst mulig antal byer, og til ikke aa

iverksætte eller aa tillate at man innfører restriksjoner for salg og forbruk av saadanne alkoholholdige drikke, som er eller maatte bli tillatt. 3) At man likeledes forplikter sig til ikke aa tillate gjenutførsel fra Norge av de foran nevnte likører og vine over 14⁰ alkoholstyrke, kommende fra Spanien.- 4) At den norske regjering saasnt denne overenskomst trer ikraft skal overta alle de spanske vine over 14⁰, som maatte befinne sig tilbakeholdt inntil 20 mars sistleden i de norske tollboder; dette til markedspriserne paa den dag, da vinene ankom til de nevnte tollboder" -- og en hel række andre betingelser. Jeg har her referatet av, hvad der passerte paa det møte for lukkede døre. Jeg var ikke selv tilstede. Hr. Michelet sier her: "Det er et spørsmal som er litt uklart for os i departementet. Men vi oppfatter den spanske note saaledes, at det kvantum av 500 000 liter som de ønsker indført, skal opgis til salg. Det skal bys frem til frit salg indenfor den ramme som der er optrukket. Hvorvidt denne forstaaelse er rigtig, det tør jeg ikke med bestemthet si, men det er ialfald den som ligger nærmest efter ordene." Det var en misforstaaelse av hr. Michelet. Han har fortalt mig at man i departementet argumenterte ut fra bestemmelsen om at de ikke skulde ta ind noget om benyttelse til teknisk, videnskapelig eller medicinsk bruk, og derav hadde de sluttet dette. Jeg vet at der fra enkelt hold her i Stortinget har været lagt væsentlig vekt paa dette og rettet en sterk bebreidelse mot den tidligere regjering og dens utenriksminister paa grund av dette forhold. Men jeg vil dog faa lov til at poientere for det første at forslaget er læst op i sin helhet, det blev tat op av hurtigskriverne, og enhver som vilde, hadde anledning til at studere det nøie. Dernæst vil jeg si at utenriksminister Michelet har selv, som vi har hørt, reserveret sig paa denne maate som han har gjort, dernæst blev dette møte bare holdt som et referatmøte, det var ikke meningen at ta nogen avgjørelse, saken skulde komme op senere til avgjørelse, og vilde været kommet op som vi senere skal høre, noksaa nær efter, mellem 20. og 30. mai, og da vilde det hele være opklaret. Men denne bestemmelse om frit salg den har i virkeligheten ingen rolle spillet for os andre i hvert fald og heller ikke i regjeringen, fordi det har ikke været oppfattet slik i regjeringen. Den har ingen rolle spillet undtagen for den mand som vilde gaa med paa at det spanske forslag paa 500 000 liter med de betingelser som forøvrig var stillet, skulde akcepteres, naar det bare var sikkert at man ikke skulde bruke dem her i landet. Jeg tror ikke med mit kjendskap til forholdene at det er mange mand i Stortinget som vilde ha stemt for det forslag, og efter hvad jeg har hørt, saa skulde det som vakte den største opmerksomhet i Stortinget, være den maate hvorpaa spanierne forlangte at vi skulde ophæve hele vor kommunale lovgivning ved at forpligte os til at ha monopolfilialer rundt omkring i byerne. Det var det som blev mottat med den største opmerksomhet. Man kan ha hvad mening man vil, det har efter min mening ikke hat den mindste reelle betydning, for aldrig har regjeringen foreslaat at man skulde godta det spanske forslag, hvis det var

forutsætningen at de 500 000 liter ikke skulde brukes her i landet, og det tror jeg at det har delegationen som kjender det hele, været enig i. Den ærede utenriksminister likeledes, han har paa det sterkeste git uttrykk for det samme, saa det er efter min mening ganske med urette, naar man paa grund av denne Michelets misforstaaelse som han selv har tat reservationer likeoverfor, vil søke at gjøre dette til noget kardinalpunkt. Saa bega det sig at delegationen blev enig om at det var riktig at den nuværende utenriksminister reiste nedover. Jeg tror at man kan si at minister Wedel skjønnte ikke dette rigtig og tok det ikke rigtig naadig op, men hele denne episode - hvad betydning den end har - synes jeg ligger utenfor dette, og jeg gaar forbi alt det. Jeg vil bare gaa videre med at referere hvad der er passeret mer med hensyn til bestemmelserne i traktaten. Den 11. mai bringer utenriksministeren Wedel referat fra stortingsmøte her, og jeg pligter da at opplyse hvad der staar, jeg skal læse det op. "I stortingsmøte idag blev der redegjort for forhandlingernes gang i Spanien, og det spanske forslag til modus vivendi ble referert. Jeg omtalte ogsaa at De indtrængende hadde anbefalet at akseptere dette forslag, hvis toldkrig skulde undgaaes. Sluttelig uttalte jeg at regjeringen avventet rapport fra Dem angaaende hvorledes saken ligger an i Portugal, og naar saadan rapport foreligger, vil saken bli optat til drøftelse i Stortinget under ett for begge land. Nogen debat fandt ikke sted. Venstres fører uttalte at der neppe fandtes nogen stortingsmand som vilde gi det spanske forslag sin stemme." Jeg er opmerksom paa at hr. Gunnar Knudsen da kan si at han har holdt sig til og gaat ut fra det som Michelet sa var departementets opfatning, om jeg end vil si at det var gjort i saa vake uttrykk at den ærede præsident hadde al opfordring til at studere saken bedre, hvis dette hadde været avgjørende for hans opfatning av stillingen den gang. Vi mente at det var rigtig da dette nu var kommet fra Spanien, at man ikke maatte ta noget standpunkt før man hadde hørt hvorledes det gik i Portugal. Det er ganske klart, for det første fordi at hvis vi hadde gaat paa en kontingentering paa 500 000 liter med Spanien, saa vilde det virke præjudicerende for forholdet i Portugal. Men dernæst ogsaa fordi at vi vilde prøve om det ikke skulde lykkes at faa en ordning i Portugal som landet kunde være tjent med og inden mandatets ramme, for at man saa naar man vendte tilbake og tok op forhandlingerne med Spanien kunde staa desto sterkere. Det er jo klart at vi hadde en ganske anden stilling naar vi likeoverfor Spanien kunde si at nu har vi ordnet os med Frankrike og Portugal, og naar vi dernæst hadde reddet det portugisiske marked, vi stod da selvfølgelig meget sterkere i kampen mot Spanien. Vi meddelte ham den 9. mai at regjeringen ikke kunde anbefale det spanske forslag og vi meddelte ham den 11te utfaldet her i Stortinget. Vi telegraferte den 13. mai at forhandlingerne maatte ikke avbrytes. Den 12 mai sendte Wedel Jarlsberg et telegram fra Spanien, hvor han sier: -- "Hvad selve spanske proposition angik, sa jeg at man sikkert, som jeg altid hadde fremholdt, i Norge vilde ha store vanskeligheter anta den og tilla at jeg

haabet man vilde vise sig imøtekommende". - Det var understatssekretæren Wedel Jarlsberg hadde den konference med. - "Hertil svarte han (understatssekretæren) der maaske kunde være detaljer (jeg nævnte særskilt korkpropper og ølprocenten) som man kunde tale om -, men i det store kunde man ingen forandring gjøre. Om vi for eksempel bød 400 000 liter istedenfor vilde dette ikke bli akseptert". - Det er den besked vi faar den dag. Den 18 mai sendte utenriksminister Michelet et telegram, hvori der siges: "I anledning Deres 105 ber jeg at faa uttale at kontakten med spanske regjering i disse spørsmål ikke maa slippes, men alle muligheter prøves. Forsaavidt tilfredsstillende ordning opnaaes med Portugal vil jeg gjøre hvad jeg kan for at regjering og storting strækker sig til at ta et kvantum av to hundrede tusen liter spansk het vin forutsat at overenskomst med Spanien derved kan opnaaes men jeg mener at man i saa fald gaar noget utenfor mandatet." - Det er hans personlige opfatning. Han vil forsøke paa at faa storting og regjering med paa det, men han mener sig ikke berettiget, fordi han mener at han gaar noget utenfor mandatet, saa han maa ha det ind for Stortinget. Den 20. mai telegraferte Wedel: ---"Jeg maa desværre straks uttale at jeg anser det haabløst tro at man i Spanien vil akseptere mindre kontingent end den forlangte. Man anser der 500 000 liter vin for at være meget mindre end 400 000 liter brændevin og ingen av mine indvendinger eller paavisninger av at Frankrige nøiet sig med 40 pct. av indførselen har kunnet rokke spanierne av flekken i dette punkt." Den 22 mai sier han igjen: "Da man ikke hjemme har trodd at kunne benytte sig av leiligheten til at" o.s.v.-- saa er forholdet blit forrykket. "Om det nu lar sig gjøre finde nogen rimelig utvei kan jeg ikke paa forhaand si. Jeg vil blot straks uttale at der ingen sandsynlighet er for at Spanien aksepterer en mindre kontingent. ---- Jeg ber at faa vite om regjeringen vil akseptere et system uten mestbegunstigelse. Hovedsaken vil forøvrig altid bli kontingentens størrelse. Vil regjeringen eventuelt anbefale Stortinget at gaa med paa en kontingent av 500 000 liter?" Dertil svarte vi den 23de, at "Regjeringen kan ikke anbefale at der indføres en kontingent paa 500 000 liter vin av over 14 graders alkoholstyrke fra Spanien. Regjeringen antar at en saadan kontingent er uforenlig med det givne mandat".---- Og idet vi gik ut fra, - efter det vi gang paa gang hadde faat høre -, at det var haabløst at tænke sig at komme utenfor de 500 000 liter, saa sa vi, at vi anser det uforenlig med det givne mandat og vil i tilfælde heller foreslaa for Stortinget at mandatet forandres saaledes at der kan forhandles paa et friere grundlag end sked. Saa utviklet det sig videre derhen at den nye ærede utenriksminister telegraferte hjem, at han nu kommer hjem og gaar ut fra at man ikke foretar noget før han kommer hjem. Enda faar vi telegram fra Wedel om at man kommer ikke under de 500 000 liter. Hr. Ræstad telegraferte 26. mai, at i et saa alvorlig spørsmål gaar han ut fra at regjeringen vil ønske at høre samtlige delegationens medlemmer og ministeren er enig i det. Saa dagen efter den 27. mai telegraferer Michelet til Legation Norvège, Madrid - at regjeringen vil utsætte med at ta stilling indtil Ræstad

kommer tilbake. Regjeringen er parat til at ta stilling naarsomhelst men oppebier nu Ræstads komme. Naar kan vi vente ham? Vi forutsætter snarest. Jeg ber Dem videre opplyse om det er saaledes at forstaa at ingen ordning nu kan erholdes før efter 20 juni." Jeg vil bare nævne tilslut at i et telegram av 4. juni skriver Wedel: "Jeg antar hermed at ha besvaret Deres 119, idet det turde være lønløst videre tale om kontingentens størrelse. Jeg vil blot bemerke at de 500 000 liter er basert paa den spanske statistik over utførsel av hetvin til Norge i 1913."---

Jeg antar at enhver, som har fulgt med, vil av de telegrammer jeg har oplæst - naar de betænker det er formanden i delegationen, han som paa delegationens vegne forhandler der nede - forstaa at regjeringen maatte faa det bestemte indtryk, at det var nytteløst, at det var lønløst at tænke paa at opnaa noget mindre end 500 000 liter og at dette kvantum ligger helt utenfor mandatet og at det derfor var regjeringens pligt at bringe spørsmålet ind for Stortinget for at Stortinget kunde ta standpunkt til den nye situation. Vi vilde ha kommet med et forslag; om Stortinget kunde fulgt det, ja, se det er et andet spørsmaal. Men det var vor pligt at bringe saken ind for Stortinget, idet den nye situation forelagdes for Stortinget. For det vil man huske, at det har jeg altid fremholdt her, at det var vor pligt at søke at faa mandatet igjennem; først naar delegationen selv meldte, at det ikke lot sig gjøre, var det en ny situation, hvor vi pligtet at ta standpunkt og handle efter vort bedste skjøn og vor overbevisning. Det har altid været vor linje. Jeg har her en indberetning, som den ærede utenriksminister selv har skrevet om sin reise. Han refererer der, hvad hr. Wedel har sagt. Hr. Wedel siger: "I det hele tat maatte det spanske forslag ikke opfattes som noget ultimatum, som ikke kunde tænkes modificert, men under forutsætning av at man fra norsk side aksepterte kontingenten, 500 000 liter, som efter hans opfatning var en ufravikelig betingelse".

Det er det indtryk den ærede utenriksminister har faat ved sine forhandlinger med hr. Wedel og den ærede utenriksminister tilbød sig ogsaa paa det materiale han hadde faat, at utarbeide et forslag. "Jeg sa, siger utenriksministeren, at jeg tiltrods for at materialet saaledes var utilfredsstillende gjerne vilde forsøke at sette op utkast til norsk motforslag. Ministeren svarte, at han hadde ikke noget imot det, men at det var ørkesløst, saalange man ikke vilde gaa med paa de 500 000." Mine herrer la merke til den episode, vi hadde i Stortinget her forleden, hvor jeg forlangte et klart ja eller nei paa, om jeg hadde git en rigtig fremstilling eller ikke, om det var saa, at minister Wedel hadde sagt, det var nyttesløst at arbeide paa mindre end en kontingent paa 500 000. Jeg fik ikke noget ordentlig svar; men nu har jeg i dette møte referert, hvad den ærede utenriksminister selv har indberettet. Jeg gad vite om han nu vil svare mig et klart ja eller nei efter den dokumentation jeg her har fremkommet med. Det har været situationen, og det maa man forstaa. Og vil man tænke sig saken igjennem, vil man forstaa at ikke alene pligtfølelse og æresfølelse men ogsaa almindelig klokskap maatte tilsi regjeringen at sette alt ind

paa at faa gjennomført mandatet, og det var først, da vore forhandlere dernede gang paa gang hadde sagt at det nyttet ikke under 500 000, at vi tok affære og sa at nu maatte saken ind for Stortinget. At den ikke straks kom ind, skyldes som før oplyst, at den ærede utenriksminister bad os vente til han kom hjem, og da han kom hjem, var han og hele delegationen efter hans forslag enig om at minister Wedel maatte komme hjem og før hr. Wedel var kommet hjem, var vi styrtet - det er hele sakens sammenheng. Nu, den ærede utenriksminister, han har tat det paa en noget anden maate. Vi hadde at forhandle gjennom delegationen, delegationen var vore forhandlere, delegationen maatte jo komme med forslagene, det var den som kjendte stillingen dernede. Vi kunde ikke paa forhaand komme og si at slik og slik skulde det være, det var delegationens sak og netop en mand som hr. Ræstad, som jo er ekspert paa dette omraade kunde man ha fortrinlig nytte av. Jeg beklager at ikke hr. Ræstad fulgte sin indskydelse i Spanien og kom med et motforslag og forela det for regjeringen, saa kanskje vi da var kommet videre paa vei. Nu forstaar jeg at situationen er den, at hr. Ræstad, som her har betingelser fremfor nogen anden, fordi han er medlem av delegationen og fordi han er ekspert paa traktatomraadet - har tat forhandlingerne i sin egen haand, har gaat utenfor delegationen og har optat forhandlinger direkte med den spanske minister her. Lad mig nu si, at jeg har hørt at man har bebreidet utenriksminister Michelet at han ikke forhandlet med den spanske minister. Hr. Michelet er syk, han kan ikke selv gi disse opplysninger her, men det er mig oplyst, at det faktiske forhold er det, at hr. Michelet to gange søkte at komme i forhandling med den spanske minister men blev avvist, idet den spanske minister fremholdt, at det var delegationen som drev forhandlingerne; man maatte ikke drive dem paa to steder paa engang. Det er den faktiske sammenheng med hensyn til det. Nu, jeg konstaterer at der ingen principiell forskjell er paa den nuværende regjeringens opfatning og opfatningen hos den regjering, hvorav jeg var medlem. Vi har ment at mandatet kan ikke forandres uten Stortingets samtykke og at den nye regjering altsaa ikke er med paa den linje som gaar ut paa at kjøpe mere end det som motsvarer det vi kalder det legitime behov. Nu, den nye regjering er kommet til en kontingent av 300000 liter. Vi i vor tid forsøkte at strække det længst mulig. De samme autoriteter, som har avgitt den uttalelse, at man i nødsfald kan gaa til 150000, de forstaar jeg nu ved nye overveielser har fundet, at man kan gaa til 300000 liter. Jeg sier det like ut, at jeg forstaar det ikke, for de la før den bedste godvilje til for at faa t iet kvantumet mest mulig. Men jeg vil ikke ta noget standpunkt til det. Hvis det sker med ret og rigtighet og paa overbevisende maate, vel, saa sier jeg nu, som jeg har sagt før: jeg ser ikke noget heller, end at mandatet gjennomføres, men jeg kan ikke ta standpunkt til det nu, vi maa faa se nærmere paa det, og jeg bare konstaterer altsaa forsaavidt med tilfredshet, at det er det samme grundsyn, som den nye regjering legger til grund, som det, den gamle regjering har lagt til grund. Der er ikke tvil om - og den nye regjering skal vite, hvor den forsaavidt har os, jeg

kan i hvert fald her tale paa høires vegne - at hvad de kan gjennomføre, overensstemmende med mandatet, kan de stole paa at faa høires tilslutning til. Men paa den anden side vil jeg minde om, at hvis de gaar utenfor mandatet, har jeg for min part gang paa gang og da som regjeringens chef fremholdt, at en ordning, som gaar ut paa, at vi her i landet skal lagre op aar efter aar store kvantiteter, som ikke noget menneske har bruk for og har lov til at bruke - det er den ordning, jeg sidst av alt gaar med paa, det blir en parodi paa en forbudsordning, den kompromitterer, som jeg har sagt, forbudet og gjør landet latterlig, og en saadan ordning maa de ikke regne med, at de faar tilslutning til.

Det er et enkelt punkt i regjeringens forslag, som blev trukket frem i utenrikskomiteen, som jeg ogsaa her i denne større forsamling gjerne vil fæste opmerksomheten ved, og det er, at regjeringen har gaat med paa, at man skal overta de kvanta, som fandtes paa toldoplag 3. februar iaar, og som ikke var betalt. Det er oplyst - det fik vi bragt paa det rene ved vore undersøkelser - at praktisk talt er alt betalt, saadan at spørsmålet i sig selv er litet, men jeg vil, som utenriksminister Michelet sa i utenrikskomiteen, si, at jeg beklager, at man har gaat med paa det, fordi det stempler noget den forbudspolitik, som er blit drevet i krigsaarene, og det præmierer spekulationer, som ikke er tiltalende for nogen norsk mand, de, som har spekulert i, at de skulde komme forbudet forbi. Saa fra den side set synes jeg, det er beklagelig. Men det kan ikke nytte her at gaa i detalj, mandatet er klart og greit, og jeg vil slutte med det, at jeg vil ønske regjeringen lykke til at gjennomføre mandatet - hvad vi ellers har at slaas om, det slaas vi om paa hjemlig grund.

Klingenberg: Jeg vil faa begynde med at si, at jeg har henvendt mig til den ærede utenriksminister og bedt om et eksemplar av disse dokumenter vedkommende traktatforhandlingerne med Spanien, og det er mig lovet, men jeg har endnu ikke faat dem. Jeg tillater mig imidlertid at benytte dem. Jeg gjør det saa meget freidigere - jeg har faat laane dem av en kollega - som jeg jo kjender dokumenterne fra før alle sammen. Jeg vil i forbindelse med min omtale av dokumentksamlingen henlede den ærede utenriksministers opmerksomhet paa en feil i samlingen. Der er nemlig indtat i avskrift socialdepartementets utkast. Det er ganske riktig det, som har staat oprindelig. Det er ikke skrivelsen av 26. mai 1921, men utkast til en skrivelse, hvilket utkast, er rettet; den endelige skrivelse har nogen smaa ændringer i forhold til det, som utkastet indeholder, og jeg vil be den ærede utenriksminister at sammenholde med originalen, som findes i utenriksdepartementet. Skrivelsen var til utenriksdepartementet.

Jeg har bedt om ordet for at forklare, hvordan jeg for min del anskuer forholdet mellem den av Spanien forlangte kontingent og det virkelige behov for hetvin for dette land til teknisk, medicinsk og videnskabelig bruk. Det er av den ærede statsraad, chefen for socialdepartementet, nu git oplysning om, at han mener at kunne strække dette kvantum til

300000 liter om aaret, det vil si det dobbelte av, hvad jeg mente i høiden at kunne strække mig til. Jeg skal forklare mit standpunkt - at forklare den ærede statsraads resultat vil jeg ikke paata mig, det klarer jeg ikke. Det var saa, at vor samlede import i 1920 av vin over 12 % var 160000 liter, derav fra Spanien 58000 liter, fra Portugal og Madeira 102000 liter. Forbruket har været: Hetvin paa lægerecepter ca. 75000 liter, malaga til kininvin og andre blandinger 80000 liter og til teknisk bruk 4000 liter, tilsammen 159000 liter. Fra Spanien kom hovedsagelig Malaga og sherry, det har altid været saa. Denne import av lettere spanske vine, som vi saa under krigen, var ikke tilstede før krigen, den var en ren bagatel. Men læg merke til, at av malaga var der forbrukt 80000 liter, og forbruket kan vel sættes til det. Av sherry kan man efter den veiledning, som de forskjellige handlendes opgaver gir, beregne forbruket til 13000 liter. Nu er det saa, at man har jo ældre beholdninger, og det er under hensyn til disse og til den del av behovet, som er dækket ved dem, at socialdepartementet i min tid under 4. mai 1921 har regnet med nogen stigning og antat, at forbruket kunde sættes til 150000 liter. Vi er opmerksom paa, som vi sier, at det er væsentlig høiere end det kvantum, som er importert fra Spanien. Men vi gaar ut fra, at det maa kunne forsvares, men vel at merke inklusive de 80 000 liter malaga. Og hvad malagaen angaar, saa har vi gjort opmerksom paa efter sakkyndiges oplysninger, at en forandret importgrænse fra 12-14 % vil undta malagavinen for en væsentlig del, fra de hete vine, medmindre den uttrykkelig sættes i en særstilling. Altsaa av egentlig hete vine blir der spørsmaal om 70.000 liter fra Spanien. Vi sa 150.000 l. inklusive 80.000 l. malaga. Jeg forstaar ikke, hvordan man har kunnet komme høiere; det er mig aldeles uforklarlig. Det tales her om at nogen spansk rødvin er over 14 %. Ja, men jeg har aldrig hørt tale om, at man bruker spansk rødvin til teknisk, medicinsk eller videnskabelig bruk. Aldig! Det har ingen sakkyndig oplyst mig om, og ikke tror jeg, at nogen kan skaffe oplysning om det heller, saa det hører ikke med hit at regne med det. Efter min mening er en kontingent paa 300.000 liter vis a vis mandatet like ilde som en kontingent paa 500.000 liter. Jeg vil ikke med dette ha tat nogen avstand fra noget traktatutkast. Det kan vi faa se paa til sin tid; jeg vil staa ganske frit overfor det. Men man maa ikke komme med den fiktion, at man er indenfor det mandat Stortinget har opstillet, hvis man kommer med en overenskomst som indeholder en kontingent paa 300.000 l. hetvin fra Spanien eller mere.

Præsidenten: Forinden præsidenten gir ordet til næste taler, vil præsidenten foreslaa, at tiden for de talere, som herefter indtegner sig, begrænses til 5 minutter.

Votering:

Præsidentens forslag bifaldtes enstemmig.

Oscar Larsen: Det var dog ganske interessant at høre den ærede utenriksministers redegjørelse for traktatsituationen.

Jeg vil for min del faa lov at uttale, at jeg synes, at de meddelelser som den ærede utenriksminister gav, ikke var særlig lyse. Det forekommer mig, at underhandlingene under den nye utenriksministers ledelse og gjennom den spanske minister i Kristiania ikke er kommet stort længer end før den nye regjering tiltraadte. Jeg vil faa lov at uttale, at det forekommer mig, at underhandlingene er i likesaa daarlig gjænge, eller ialfald ikke i bedre gjænge nu end de var tidligere. - Hvad man væsentlig drøfter her, det er mandatet. Man slaas med spidsfindigheter for at finde ut, hvorvidt mandatet kan betegnes at indeholde en begrænsning av det kvantum vi skal indføre fra Spanien, til 150.000 l. eller 300.000 l. Jeg skal ikke indlate mig særlig paa det. Jeg vil dog ha uttalt, at efter de noksaa klare opplysninger som er git av den forrige socialminister, saa forekommer det mig ganske klart, og jeg tror det ogsaa maa staa ganske klart for hele Stortinget, at de underhandlinger, som nu drives gjennom den spanske minister her i Kristiania ganske klart maa ligge utenfor det mandat, som Stortinget i sin tid gav delegationen at underhandle paa. Men jeg for min del vil faa lov til at uttale, at jeg tror vi gjør meget galt i at holde paa at slaas om, hvorvidt vi kan indføre 150.000 liter eller 300.000 liter. Jeg tror at situationen nu er den, efter de klare og greie telegrammer og efter de indtryk som vi har faat fra minister Wedel, at vi overhodet ikke kan opnaa, hvad Stortinget tidligere har ønsket. Det er derfor min bestemte mening, at mandatet som Stortinget i sin tid gav, nu bør frigis. Hovedsaken for os skulde vel være at faa istand traktaterne. Jeg tror at det viser sig ganske klart jo længer tiden gaar, at det blir mere og mere nødvendig for os at se det klart for os, at vi paa en eller anden maate maa se til at bringe traktaterne i orden. Jeg vil faa lov at understreke det som den ærede representant hr. Halvorsen uttalte og særlig fremhævet om hr. Gunnar Knudsens tidligere uttalelse i Stortinget om, at man bør se til at indføre - ja, gjerne et hvilket som helst kvantum, dersom man bare kan faa istand en eller anden overenskomst baade med Spanien og Portugal, og for mig staar det som om det rigtigste vilde være at søke i første række at faa traktaterne i orden. For mig kommer det i anden række, hvad man i det hele skal bruke denne kontingent av vin til, som vi kommer til overenskomst med Spanien og eventuelt med Portugal om. Jeg mener det faar være en sak for sig.

Situationen i fiskeridistrikterne er for tiden saa vanskelig, og folket har i det hele tat saa ondt, at jeg mener vi her i Stortinget har pligt paa os til paa en eller anden maate at sørge for at vi atter kommer i den gamle venskapelige forbindelse med disse lande. Jeg kan ikke være enig med den ærede representant hr. Halvorsen i, at i tilfælde vi ikke kan faa bruke den kontingent, som vi eventuelt vil komme til overenskomst med Spanien og Portugal om, saa vil vi ikke ha nogen traktat; jeg vil ta bestemt avstand fra det. Som jeg sa er det det viktigste for mig, at vi nu ser til at faa denne traktat, men paa den anden side er det klart at vi ikke kan drive disse forhandlinger saaledes, som de efter min mening nu sidst har været drevet av den ærede utenriksminister, og

heller ikke kan vi ta nogen større kontingent end det som mandatet siger. Er vi klar over at vi maa gaa utenfor mandatet, at vi maa ta en større kontingent end mandatet tilsiger, da mener jeg det maatte være det eneste rigtige at ophæve mandatet og underhandle med disse to lande paa et frit grundlag. Naar vi saa er kommet til et resultat med disse to lande, da faar man forelægge for Stortinget det enkle spørsmål, hvad vi skal bruke kontingenten til. Forøvrig vil jeg si, som jeg sa i begyndelsen av mit foredrag, at jeg synes underhandlingerne gaar altfor langsomt. Jeg har svært liten tro paa at man vil opnaa noget - i hvert fald opnaa noget hurtig - ved at gaa gjennem den spanske minister her; jeg har tænkt mig at det vilde være bedre, mest praktisk og mest fornuftig at sende en mindre delegation. Den delegation som tidligere var sendt derned var for det første efter min opfatning saa uensartet sammensat; den var delvis av en saadan natur som om man helst ikke vilde ha nogen overenskomst med Spanien eller Portugal, og dernæst var den for stor, og det forekommer mig ganske klart at en saadan delegation ikke vilde kunne opnaa noget. Da vi sidst underhandlet med Spanien viste det sig at vi fik istand en meget god traktat, og dengang var det utenriksminister Christophersen og minister Wedel som greiet det, og da gik det baade hurtigere og greiere. Jeg mener derfor at en mindre delegation, f.ex. paa 3 medlemmer vilde kunne greie dette meget bedre end den delegation som var der nede tidligere, og jeg mener at en saadan delegation bør sendes nedover saa hurtig som mulig, og jeg mener ogsaa at den bør komme til Lissabon saa hurtig som mulig; det er av væsentlig betydning for os at forbindelsen med Portugal ikke blir avbrudt. Jeg ser nu at den islandsk-spanske traktat, som ogsaa er opsagt av Spanien, nu igjen er forlænget for 2 maaneder; i det hele tat forekommer det mig at saavel Spanien som Portugal gjerne vil komme til en overenskomst, og jeg skulde ikke finde det usandsynlig, at om en saadan mindre delegation blev sendt nedover til Lissabon, maatte den kunne opnaa i hvert fald at faa forlænget traktaten med Portugal. Jeg mener man maa ikke se for smaalt paa dette, man maa ikke legge for meget politik i det, man maa legge mere realitet i forhandlingerne; man maa ikke la det gaa op i flisespikkeri hvorvidt man skal ta 100 eller 200 eller 300000 liter, hvorvidt det er bygget paa mandatets grund eller ikke. Her maa man se lidt praktisk paa det for de folks skyld, som nu ikke længere taaler at forhandlingerne gaar paa den maate som de nu gaar paa. Jeg mener derfor at man saa snart gjørlig er maa faa optat underhandlingerne paa en anden maate end saaledes som det nu gjøres, og at man maa søke dette mandat ophævet, for at handle utenfor det mandat som er git av Stortinget, det forekommer mig hverken loyalt imot Stortinget eller rigtig overfor den befolkning ute i landet, som virkelig tror at underhandlingerne føres paa mandatets grundlag.

Castberg: Jeg agter ikke at ta op nogen debat om det refererte forslag; jeg finder ikke tiden at være inde dertil nu. Jeg vil ha fastslaat at det forslag som er refereret er sat op uten bistand av eller konferance med delegationen. Jeg

siger det ogsaa av den grund at jeg ikke vil ha noget ansvar paa forhaand for det forslag, og jeg vil ta mit standpunkt til saken naar den endelig foreligger til Stortingets behandling. Det var imidlertid i utenrikskomiteen endnu et dokument som utenriksministeren refererte, et meget utførlig dokument, og det var den note hvormed dette forslag oversendtes. Denne note har ikke utenriksministeren fundet at behøve at referere her; men jeg vil ha uttalt, at hvis jeg ikke erindrer feil var det i den note fremholdt, ialfald blev det meget bestemt hævdet av regjeringen i utenrikskomiteen, at dens standpunkt er at man ikke kan ta imot mere i kontingent end hvad der er legitimt behov for, og at man ikke vilde gaa utenom mandatet. Det er regjeringens standpunkt, og det standpunkt gir jeg selvfølgelig min tilslutning. Folkeavstemningen indeholder forbud mot brøndevin og hetvin, men mandatet siger at der kan derfra undtages det brøndevin og den hetvin, som kan brukes til videnskapelig, teknisk og medicinsk bruk. Det gaar selvfølgelig ikke an at slutte nogen traktat, som fraviker dette og samtidig gjør gjældende at man opretholder mandatet. Det vil vi selvsagt alle være paa det rene med. Og naar der har været nævnt en kontingent her, saa er det vanskelig at ta endelig standpunkt for hvilket som helst tal førend man ogsaa har forelagt hvilken kontingent man har tænkt sig fra Portugal. Naar der er git den oplysning, at man til kontingenten har regnet for det første hetvin og dernæst let vin over 14 % vil jeg bare rent foreløbig ha bemærket, at det er mig ikke ganske klart hvordan man har tænkt sig den sammenregning. Der er to begreper man opererer med: hetvin og 14 grader. Hvis man bruker betegnelsen hetvin, vil jo Malaga under enhver omstændighet komme ind under kontingenten, men da vil jo ikke det av let vin som ligger over 14 pct. kunne komme ind under kontingenten, for let vin blir ikke hetvin fordi om man sætter det ind i kontingenten. Paa den anden side, hvis man bruker 14 pct. saa er det mulig - jeg tør ikke si det bestemtere, det faar jo nærmere belyses - at Malaga ikke vil komme ind under kontingenten. Som sagt det faar nærmere opplyses, ti det er anført ogsaa fra præsumptivt kyndig hold, at Malaga for en stor del ogsaa ligger under 14 pct.; men det kan naturligvis bringes paa det rene og maa bringes paa det rene. Jeg vil bare i denne forbindelse minde om, at folkeavstemningen ikke nævnte nogen procent. Den brukte uttrykket het eller sterk vin og let vin. Jeg kan foreløbig indskrænke mig til disse faa bemærkninger.

Jeg vil ha præciseret, at det er, det kan visst samtlige som var tilstede i utenrikskomiteen bekræfte, regjeringens forutsætning i denne traktatpolitikk, at mandatet ikke skal fravikes, og at følgelig til kontingenten kun skal regnes det som ifølge mandatet kan indføres av het eller sterk vin. Og dernæst, at dette forslag, som indeholder ogsaa andre ting som har vakt min betænkelighet, har jeg for min del som medlem av delegationen intetsomhelst ansvar for; men jeg vil dog føie til, at likesom man ved den franske traktat krævet eller la væsentlig vegt paa at de uttryk, som var benyttet i traktaten i flere vigtige punkter, blev nærmere forklaret og den forklaring godkjendt av medkontrahenten, likesom det førte til

dengang, at der blev oprettet et tillægskdokument av minister Wedel, enten han kaldte det promemoria eller memorandum eller hvad navn det nu var, som blandt andet fastslog at ikke de og de uttryk, f.eks. "uten at begrænse forbruket derav" skulde være noget indgrep i den norske lovgivning med hensyn til samlagsordningen og bevillingssystem o.s.v., likesaavel maa der en slik forklaring til overfor denne traktat. Jeg skal ikke gaa i enkeltheter. I det hele tat en række punkter i dette traktatutkast er jo i væsentlig henseende bygget paa det franske traktatutkast.

F. L. Konow: Jeg vil minde om at traktatdelegationen begyndte sit arbeide først i Portugal den 28de september. I Lissabon fik den i begyndelsen av oktober en overenskomst istand med den portugisiske regjering, saaledes at status quo skulde opretholdes efter at den opsagte traktat utløp. Denne status quo, som vi dengang mente skulde være nogen tid, har det vist sig fra portugisisk side er hævdet saaledes, at der skulde kun gives Norge nødvendig tid for at kunne ta vinspørsmålet op til fornøden overlæggelse efter at delegationens medlemmer hadde git beretning om forholdene hjemme i Norge og om den portugisiske regjerings opfatning av vineksporten til Norge. Hvad Spanien angaar, fandt delegationen det nødvendig som forholdene laa an i Spanien at opsi traktaten pr. 30te november, saaledes at den utløp den 3dje februar. Det var delegationens haap de siste dage før vi forlot Madrid, at det skulde lykkes minister Wedel at kunne for det første opnaa en modus vivendi i likhet med den, som var opnaadd i Lissabon. Desværre gik ikke det haap i opfyldelse. Den spanske traktat utløp den 3dje februar. Den endelige utsættelse blev av den spanske regjering av hensigtsmæssighetshensyn utsat til den 20de mars, hvorefter de forhøiede toldsatter fra spansk side blev gjort gjældende. Minister Wedel reiste ned for at skulle se at faa en traktat istand i begyndelsen av mai maaned. Og det var under det ophold som minister Wedel hadde i Madrid, at man omkring 6. mai telegraferte hjem et forslag om en kontingentering av 500,000 liter, som var vedføiet en række betingelser. Dette forslag blev forelagt delegationen dengang, og delegationen var enstemmig av den opfatning, at man ikke kunde akseptere dette forslag; særlig var der endel betingelser som knyttet sig til forslaget som vi mente ikke kunde godtas. Men der gjorde sig inden endel av delegationens medlemmer - jeg kan si den saakaldte næringsgruppe - efterhaanden den mening mere og mere gjældende at det gjaldt om at faa en traktat med Spanien for at tilgodese vore fiskeriinteresser, og man blev inden denne gruppe mere og mere tilbøielig til at gaa over til at ta et større parti vin som kontingent. Og der blev ogsaa - det kan jeg gjerne meddele her - dengang rettet en skrivelse til departementet, hvori endel av delegationen antydet at de vilde gaa med paa en kontingent saa langt som til 500,000 liter for at kunne faa en traktat istand. Imidlertid har vi faat den franske traktat ordnet, og det viser sig nu at det forslag som utenriksministeren nu er kommet med for Spanien, væsentlig bygger paa den traktat som er avsluttet med Frankrige. Der er

fra spansk side fremholdt at de meget gjerne skulde gaa med paa tariffmæssige avtaler. Jeg vil i denne forbindelse nævne at jeg som medlem av den forsterkede konstitutionskomite ansaa det for at være en særdeles stor opofrelse, særlig fra de handelsinteressertes side paa kysten, om man nu skulde forlate det gamle system med traktatbundne satser og gaa over til mestbegunstigelsessystem i sin almindelighet. Men naar vi allikevel skulde gaa til mestbegunstigelsestraktat med Spanien og Portugal, saa er det netop av hensyn til vininteresserne. Men det var min opfatning av hensyn til handelsinteresserne, at vi vilde staa os bedst paa her i Norge at ha en tariffmæssig avtale, særlig saaledes som vi hadde det før med Spanien med ett aars opsigelse. Av mange grunde, som jeg ikke skal komme ind paa her, er det fordelagtig for os. Det har i det hele tatt vist sig, at den handelsavtale som vi hadde med Spanien, og som var avsluttet i 1892, har været til et stort gode for vore forretninger i det hele, særlig for forretningerne langs kysten, idet vi der altid har kunnet staa sikrere i vore foretagender, og vore prisanlæg har kunnet foregaa med en ganske anden sikkerhet og støhet end om vi hadde hat en traktat med en kortere opsigelse eller en almindelig mestbegunstigelsestraktat. Saaledes som utkastet nu er formet, har vi den opfatning at det i ganske væsentlig grad er tatt hensyn til vininteresserne. Jeg for min part vil si, at det, naar der nu blir underhandlinger som jeg oppfatter vil bli fortsat, da vil være av ganske væsentlig interesse baade for fiskerne og for forretningsmænd langs kysten at faa vite, hvilken toldsats vi kunde faa for vor klipfisk i Spanien, hvis vi særlig tok hensyn til den forretningsmæssige side. Saa er det med hensyn til vinspørsmålet. Der er talt om at man skulde gaa med nu paa et parti av 300,000 liter. Jeg oppfatter det saa, at disse 300,000 liter maa være, hvad man kalder het vin, hvad man paa spansk kalder vino licoroso rosa. Det er altsaa ikke almindelig, naturlig, gjæret vin, men en vin som er undergaat en viss gjæringsproces som sherry eller portvin, hvorved vinen kommer til at indeholde omkring 21⁰ styrke. Det er mig ganske uforstaaelig, at det skal kunne være muligt, hvis man avslutter en overenskomst med Spanien og sier, at man skal ta 300,000 liter het vin, at man da under denne kontingent skal kunne faa nogen almindelig, saakaldt let vin over 14⁰ alkohol ind i det kvantum. Det er mig ganske uforstaaelig. Jeg vil i denne forbindelse nævne, at da delegationen var i Spanien, blev det os bebreidet, at Frankrige for sin part hadde lettere for at faa importert til Norge vin over 12⁰, end det var muligt for de spanske importører at faa. Og jeg har den opfatning, at hvis det nu ifølge den franske traktat skal være muligt for de franske importører at faa naturlig gjærede vinsorter av noget over 14⁰ ind, saa maa man ogsaa gjøre noget lignende overfor Spanien. Og det vil neppe la sig gjøre at faa denne sterke, naturlig gjærede vin ind under kontingenten. Jeg tror, at vi maa holde os til, at vi maa ta 300,000 liter het vin. Men hvis vi skal ta de 300,000 liter het vin, og vi maa ta hensyn til det kvantum som har været forbrukt, og som er nævnt her, altsaa

13,000 liter sherry i 1920 og 23,000 liter i de første 5 måneder av 1921, saa maa vi komme til at ta mere end man har behov for under det nuværende regime. Det er da man kommer paa kant med mandatet. Jeg skal ikke uttale mig om, hvorledes de 300,000 liter staar til mandatet eller ei. Men jeg tror, jeg gjør mig til talsmann for handelsinteressene i ethvert fald, naar jeg sier, at hvis det gjælder at ta et parti av 300000 liter het vin, vil det handelsmæssig set være en fordel for vort land, hvis vi paa det grundlag kan faa avsluttet en traktat med Spanien. Rent personlig er jeg tilbøielig til at gaa adskillig videre, omend jeg kan ha nogen tvil om, at et saapas stort parti som dette, ialfald paa den nuværende maate at la det komme almenheten tilgode paa, kan sælges; men der staar for vort land saa betydelige interesser paa spil likeoverfor Spanien og Portugal og særlig likeoverfor Spanien, at jeg mener, vi bør strekke os længst mulig, naar det gjælder at kunne faa en traktat istand og ikke la det staa paa, hvad jeg mener er en mindre sak, nemlig størrelsen av det parti hetvin, som maa innføres. Det blev av den foregaaende taler nævnt, at delegationen ikke har været hørt ved denne anledning. Det kan jeg jo godt forstaa; for naar utenriksministeren nu underhandler med den spanske minister, saa gaar jeg ut fra, at det gjøres helt ut for hans egen regning. Den delegation var jo opnævnt væsentlig for at skulle underhandle i et fremmet land. Jeg kan godt si, at jeg for min part ikke har følt mig ilde berørt ved, at disse underhandlinger ikke gaar gjennom delegationen.

Utenriksminister Ræstad: Repræsentanten hr. Halvorsen har paa en meget værdig maate holdt forsvarstalen for sin regjerings optræden i traktatforhandlingerne, og jeg føler mig ikke kaldet til at motsi ham nu. Jeg vil bare gjøre nogen faa bemerkninger. Naar det kommer igjen i telegrammerne dette om den spanske statistik, som skulde vise 550 000 liter hetvin, saa er forholdet det, at den spanske statistik for 1913 viser fire hundrede og nogen og otti tusen, men man har fra spansk side lagt til et skjønsmæssig tal av hensyn til den formodede eksport av spansk vin i transit f.eks. over London eller Kjøbenhavn.

Jeg vil faa lov til ogsaa at nævne, at det er kommet igjen et par gange i hr. Halvorsens fremstillinger, at jeg, da jeg kom hjem, sa, at Wedel burde hjemkaldes. Jeg vil faa lov til at nævne, at jeg telegraferte allerede før min avreise fra Madrid, at jeg mente, Wedel burde kaldes hjem.

Hr. Halvorsen beklaget et enkelt punkt i utkastet, nemlig bestemmelsen om at vi skulde overta de spanske hetvine, som var paa toldoplag her den 3. februar, og som ikke de spanske eksportører hadde faat betaling for. Han mente, at det stemplet vor forbudslovgivning - formentlig som traktatstridig. Jeg vil bare faa lov til at erklære, at jeg for mit vedkommende og jeg tror ogsaa andre, som har forhandlet med spanierne, paa det bestemteste har hævdet, at vor forbudslovgivning under krigen er forenelig med traktaterne. Men man kan jo ikke paa den anden side se bort fra, at man likesaa bestemt paa spansk side har den opfatning,

at vor forbudslovgivning under krigen var i strid med traktaterne, og at de spanske eksportører, som har sendt sin hetvin her i konsignation og ikke har faat betaling, har gjort det under en av den spanske regjering delt opfatning om at traktatens bestemmelser skulde gjælde efter bokstaven.

Hr. Halvorsen kom tilbake til det spørsmåal, som han hadde rettet til mig, og som han mente, at han ikke hadde faat svar paa. Jeg tror, at hr. Halvorsens spørsmåal til mig beror paa en misforstaaelse av, hvad jeg har sagt. Det var derfor, jeg innskrænket mig til at gjenta, hvad jeg hadde sagt. Jeg hadde sagt, at "de uttalelser, som saaledes paaberopes, kommer løsrevent fra sin sammenheng, og den som har git dem er ikke her for at forklare dem og supplere dem". Hr. Halvorsen mener, at jeg har sagt eller insinuert - som det het i sindsbevægelsen - at hans meddelelser om hvad Wedel hadde sagt var uriktig. Jeg haaber, det maa kunne bero med, at jeg sier, at det som jeg fremholdt og det som jeg anket over var, at man kastet inn minister Wedels uttalelser her i denne debat. Jeg vil forresten i denne forbindelse tilføie, at jeg telegraferte alle mine uttalelser til Wedel, og at jeg fik telegram fra ham tilbake, saalydende: "Jeg takker for Deres telegram og for Deres uttalelser i Stortinget, hvori jeg er ganske enig".

Repræsentanten hr. Klingenberg har ikke faat de dokumenter, som jeg har lovet ham, og jeg skal bringe hans reprimande videre til de funktionærer, som ikke har efterkommet den besked, som jeg har git for flere dager siden; men jeg uttrykker departementets beklagelse. -

Jeg tror, at dette med malagaen beror paa en misforstaaelse. Jeg er jo paa ingen maate sakkyndig, men de uttalelser jeg har hørt av kemikere gaar ut paa, at malaga under 14⁰ behøver man ikke at regne med; den normale alkoholgrad er over 14⁰. Det er mulig jeg tar feil, men jeg tror, at dette maa bero paa en misforstaaelse.

Men saa kommer vi til et andet punkt, som har været berørt først av hr. Klingenberg og senere av andre repræsentanter. Det er dette med den lette vin over 14⁰, som kommer ind i kontingenten. Jeg tror igrunden, at hvis man hadde fulgt socialministerens forklaring ord for ord, saa vilde man der hat fuld opklaring paa den gaade. Den spanske regjering er - som det vil fremgaa av det bruddstykke av et telegram, som jeg læste op fra den spanske regjering til den spanske minister her - altid meget paa vakt mot, at vi skal gjøre indrømmelser til Frankrike, som vi ikke ogsaa gjør til dem. Nu har vi gjort en indrømmelse til Frankrike, forsaavidt angaar vin over 14⁰, idet vi har sagt, at vi skal ordne det saadan, at sauternes og burgunder, som undtagelsesvis holder over 14⁰, skal bli sluppet ind. En tilsvarende bestemmelse kan ikke indføres i den spanske traktat fordi - som socialministeren sa - den spanske vin fra de sydlige provinser holder regelmæssig over 14⁰. Det vi kan gjøre for at ekvivalere indrømmelserne paa begge sider, det er at vi tar - la mig kalde det en letvinskongent. Jeg vil ikke nævne noget tal, men dette gaar i virkeligheten fra i kontingenten,

naar man skal komme til det tal, som svarer til kontingenten efter Stortingets beslutning av 19de april. Jeg vet ikke, om jeg har været tydelig nok, men det forefalder mig, at det ikke er saa forførdelig vanskelig.

Repræsentanten hr. Oscar Larsen var inde paa den tanke, at vi burde ha sendt en mindre delegation for at forhandle i Madrid og Lissabon. Ja, regjeringen har ogsaa været inde paa den tanke, og vi har endog gaat saa vidt, at vi har henvendt os til et medlem av delegationens saakaldte næringsgruppe, vi har henvendt os med den forespørsel, om han maatte være villig til loyalt at arbeide under regjeringens instruks til opnaaelse av det maal, vi stiller os efter mandatet, men vi har faat et svar, som jeg for mit vedkommende i høi grad respekterer. For som det kanske vil være herrerne bekjendt - til trods for at det ikke blev særskilt nævnt av repræsentanten hr. Halvorsen - saa har delegationens næringsgruppe den 23de mai 1921 sendt ind et forslag til regjeringen om forhandling med Spanien og Portugal paa grundlag av fri import av het vin. Saa svaret var, at efter nøie overveielse kunde den, som henvendelsen var utgaat til, ikke paata sig hvervet, og det er, som sagt, et standpunkt som jeg respekterer. Naar man først er gaat ut av den rolle, man paatok sig som medforhandler for at gjennomføre Stortingets mandat, ja saa er man ikke længer helt ut medlem av delegationen. Og det forhold tror jeg ogsaa er svar nok til repræsentanten hr. Castberg paa spørsmålet om hvorfor delegationen ikke er tat med paa raad i vore overveielser.

Hr. Castberg nævnte, at der ved avsluttelsen av den franske avtale var overlevert et memorandum, som forklarer visse punkter i avtalen. Ja, vi har vor opmerksomhet fuldt rettet paa det forhold, men vi kan ikke fremme det nu, for det memorandum som skal avleveres i forbindelse med en eventuel spansk traktat, det vil komme til paa flere punkter at være anderledes redigert end det franske - ikke fordi at fortolkningen er forskjellig, men fordi at den franske og den spanske avtale ikke vil komme til at dække hverandre helt. Men, som sagt, jeg vil gjenta det: Dokumentet ligger der til observation, og det vil ikke bli glemt.

Hr. Lykke hadde indtat præsidentpladsen.

Gunnar Knudsen: Jeg paahørte med adskillig interesse det lange forsvarsforedrag for den forrige regjeringens traktatpolitikk, som den tidligere statsminister holdt her i dette møte. Han hævde meget sterkt, at det hadde været regjeringens baade ære og plikt at søke at gjennomføre Stortingets mandat og det i den grad en plikt og ære, at den - som det fremgaar av baade hans foredrag og de dokumenter, som jo foreligger for utenrikskomiteens medlemmer ialfald, - ikke kunne strække kontingenten længer end til 150 000 liter. Længer kunde man ikke komme - kom man utenfor det, saa var man utenfor mandatet. Han kastet en litt haanlig bemerkning til mig, som han trodde var den eneste her i Stortinget, som hadde en anden opfatning av disse spørsmåal. Jeg hadde jo sagt - han fremhævet det -, at det, at kjøpe litt mere vin eller konjak

eller hetvin end det, man tiltrængte, var en god kapitalanbringelse, og forøvrig kunde jo disse oplagte kvanta, de lagrede kvanta, komme en senere generation tilgode. Jeg tror, det er litt fri oversættelse av, hvad jeg uttalte. Jeg skal ikke komme nærmere ind paa det; men jeg henholder mig til, hvad jeg tidligere har uttalt om det spørsmål. For mig er hovedsaken ved mandatet det, som er grundlaget for mandatets vedtagelse, folkeavstemningen. Mandatets hjerte og hjerne er: Respekt for folkeavstemningen. Jeg er av den mening, at om vi kjøper mere vin end vi har bruk for, men sørger for, at der ikke blir brukt mere vin i landet end det, som er nødvendig til teknisk, videnskabelig og medicinsk bruk, saa er vi indenfor mandatets ramme. Det tror jeg er ganske udisputerlig. Hvad man vil gjøre av det, som man ikke har bruk for av hensyn til forbruket her i landet, se det er et helt andet spørsmål. Der kan tænkes flere maater, hvorpaa det kan finde sin anvendelse; men jeg skal ikke komme nærmere ind paa det ved denne leilighet. Men naar den ærede repræsentant mente, at det vilde ikke være mange her i Stortinget, som vilde stemme som mig, saa vil jeg jo helst ønske, at det ikke blev konstatert her i salen; men skulde det være saadan, at forhandlingerne ikke fører til noget resultat, og at det kommer til at staa paa dette spørsmål, saa faar vi jo da se. Jeg skal ikke si mere om det. Men jeg har det haab, at den nuværende utenriksminister vil kunde gjennomføre sit program, og det tænker jeg, alle vil være fornøiet med.

Saa er det spørsmålet om den tidligere utenriksminister Michelets opplysninger her i Stortinget den 11te mai i møte for lukkede døre. Hr. Halvorsen citerte av det stenografiske referat; det har jeg jo ogsaa tidligere gjort - jeg har skaffet mig det for at finde bekræftet, hvad jeg uttalte, og det viser sig, at det er rigtig, som jeg opgav dengang regjeringens erklæring var under behandling her i Stortinget for aapne døre, at kontingenten var misforstaat av utenriksdepartementet. Det var, hvad jeg sa. Det er jo blit sterkt angrepet i høirepressen; men jeg har ikke fundet for aapne døre at kunne ta op det spørsmål og jeg gjør det heller ikke nu. Saalænge traktatforhandlingerne paagaar vil jeg ikke røre ved spørsmålet for aapne døre. Men det er jo fuldt paa det rene nu og utenriksministeren har selv tilstaat det, at han hadde misforstaat det. Senere kom han til klarhet over, at det var ikke saa at forstaa, at spaniolerne vilde ha hele denne kontingent paa 500 000 til frit salg i landet. Det hadde ikke været spaniolernes mening. Senere kom han til fuld forstaaelse av det. Men han hadde altsaa ikke rukket at meddele dette til Stortinget. Naar her ligger en tyk bunke med telegrammer - det er vel en 100 telegrammer i det hele -, saa synes jeg, at utenriksministeren burde ha sørget for, førend det blev bragt frem her i Stortinget, at bringe klarhet i et saa overordentlig viktig punkt som det der; og var der ikke gjort det, saa burde det umiddelbart efter meddelelsen i Stortinget været bragt til klarhet, og viste der sig at være en misforstaaelse, skulde Stortinget straks ha faat besked om det. Det er nu min mening.

Med hensyn til Wedels foredrag her i Stortinget, saa var det jo ogsaa under debat for aapne døre, hvad der dengang var anført av hr. Halvorsen; men jeg fandt heller ikke om det at kunne ta ordet da, fordi jeg følte mig bundet av hensyn til traktatforhandlingerne; men det er jo sikkert nok og det fremgaar ogsaa av de vekslede telegrammene og av hr. Ræstads indberetning og av nu officielle dokumenter, at Wedel var yderst misfornøiet med utenriksdepartementet og den forrige regjerings behandling av traktatforhandlingerne. Det er jo let at citere.

Hr. Halvorsen vilde konstatere, at allerede i april forelaa motforslag fra den norske regjering. Motforslag paa ett enkelt punkt ja, kontingenten, de 150 000 liter, forelaa; men et formulert motforslag mot det spanske forslag til traktat har ikke foreligget fra den norske regjering - ikke før nu. Nu foreligger det, først nu efterat vi har forhandlet i maanedsviis med den spanske regjering. Først nu foreligger det norske forslag formulert, og jeg maa si, det er ikke for tidlig. Jeg synes, det hadde været rimelig, at den norske minister mødte op med et formulert forslag, som viste den norske opfatning av saken. Og det kan hände, at vor sak hadde staat bedre, hvis det hadde foreligget straks i begyndelsen.

Jeg vet ikke, hvad Wedel kan ha uttalt i nærvær av den forrige statsminister og utenriksminister, og jeg har selvfølgelig ingen grund til at tvile paa, at det er rigtig, hvad der er anført fra statsministeren i møtet for aapne døre, at det bare var en jernbanebillett, som han hadde at klage over og ikke noget andet. Jeg har ikke nogen grund til at tvile paa det. Men jeg maa jo si, at i saafald er det jo en svært stor svakhet av vor fælles ven, naar der foreligger saadanne dokumenter som her nu om hans mening om forholdet.

Som saken ligger an nu saa maa jeg jo si, at jeg vilde ikke gjøre engang til det, som jeg gjorde dengang, hindre hans foredrag for Stortingets medlemmer av hensyn til den syke utenriksminister. Det har der ikke blit sat pris paa hverken i pressen eller her i Stortinget. Wedel har jo gjentagne gange klaget over, at han ikke kunde faa klar og grei besked om, hvad regjeringen vilde. Det var jo aabenbart, at regjeringen ikke selv visste, hvad den vilde i alle de mange forskjellige spørsmaal, som traktaten indeholder. Det er jo ikke bare kontingenten, men det var jo mange andre spørsmaal, det var volumprocenten av øl, det var dette spørsmaal om filialer for monopolet, og det var flere spørsmaal, som der skulde bringes klarhet over. Man faar en levende følelse av at regjeringen - det kan godt være, jeg vil slet ikke benegte det - har anset det som sin ære og pligt at gjennomføre mandatet paa den maate den har forstaat det. Paa den anden side, nogen kjærlighet til den opgaves løsning kan man vel kanskje ikke vente sig, men det har man da heller ikke set meget til. Og betegnende er jo det, at den forrige regjering stod ifærd med at forelægge for Stortinget forslag om at fortsætte forhandlingerne paa grundlag av det, som kaldes frit mandat, det vil si at kaste mandatet overbord. Det er fuldt paa det rene. Der ligger skrivelser baade i socialdepartementet og

handelsdepartementet, som foreslaar, at det maa ske. At stillingen er den finder jeg ikke noget merkelig i, for man vet jo det, at det parti hvortil den forrige regjering hørte, er mot hele den politik, hvorpaa mandatet hviler. De er mot den og da maa man ikke undres over, at de jo helst saa, at det bar den vei. Det merkelige er, at den ærede forhenværende statsminister erklærte tilslut, at han var helt paa det rene med, at der var samme grundsyn hos den nye og den gamle regjering om disse traktatforhandlinger - samme grundsyn - jeg noterte mig det. Jeg kan ikke negte for, at jeg blev ganske forbauset ved at høre det. Der har været nævnt malagaen. Det er jo et enkelt spørsmål. Jeg vil bare gi den faktiske oplysning, at toldlaboratoriet for 2 eller 3 aar siden foretok en nøiagtig kemisk undersøkelse av alle i handelen forekommende vine av fransk og spansk og portugisisk oprindelse, og det er en lang række; der viser malagaen over 14 pct. Herav følger selvfølgelig ikke, at det ikke godt kan være mulig, at der er malaga, som er under 14 pct., men jeg har det indtryk - saaledes som det er fremholdt av den nuværende utenriksminister - at det almindelige med hensyn til malaga er, at den holder over 14 pct.

Præsidenten: Utenriksministeren har bedt om at faa tilføie en oplysning.

Utenriksminister Ræstad: Jeg glemte at svare paa en forespørsel, som blev rettet til mig av repræsentanten hr. Halvorsen. Han spurte mig, hvorledes det kunde henge sammen, at i den spanske regjerings telegram, som jeg læste op et brudstykke av, var der tale om det forslag, som der var opnaadd enighet om mellem det spanske utenriksministerium og Wedel. Jeg vil til det si, at jeg tror ikke man skal lægge for meget i den slags uttryk. Det hører med til den diplomatiske teknik, skulde jeg nærmest tro. Den spanske utenriksminister har vel hat en følelse av, at Wedel kanskje vilde anbefale forslaget, og benyttet det som utgangspunkt for at uttrykke sig paa den maate. Jeg tror man maa henregne det til de diplomatiske kunstgrep.

Præsidenten: De efterfølgende talere har indtil 5 minutter.

O. C. Müller: Repræsentanten hr. Gunnar Knudsen fremhævet særlig, at der først nu foreligger et utformet motforslag. Jeg vil til det si, at jeg finder det nok saa naturlig, at den forrige regjering indskrænket sig til at forsøke at fjerne de punkter, hvor det særlig skurret, hvor det særlig knirket, og hovedpunktet der var jo netop kontingenten. At den forrige regjering koncentrerte sig om det, idet jo det var grundlaget for at faa noget istand, synes jeg det maatte falde ganske naturlig at forstaa. Jeg vil forresten si, at man hadde jo en delegation dernede, man hadde en talrik delegation, hvorav den nuværende utenriksminister var medlem og hvis formand var minister Wedel. Jeg skulde da synes det var naturlig at de herrer hadde kommet med et forslag. Hvorfor gjorde man ikke

det? Det kom av det, som jeg tidligere har nævnt, at delegationen hadde et altfor snevert mandat. Herrerne dernede av de forskjellige opfatninger skulde til hverandre, de hadde ikke tillid til hverandre. De var kanskje optat med at passe paa hverandre istedenfor at søke at faa et fornuftig resultat. Paa mig har det nye som er kommet idag, regjeringens forslag til en ny ordning, virket som fortolkningskunster. Jeg sier det aapent og ærlig. Det nye er at man har forhøiet kvantummet fra 150 000 liter til 300 000 liter, og dette har man gjort trods man agter at indføre en skjærpelse i receptloven, et nyt moment som skulde indskrænke det kvantum som den forrige regjering anslog, istedenfor at utvide det. Det andet nye er overtagelsen av de ubetalte hete vine paa toldoplæg; det veier for mig mindre. Men jeg har vanskelig for at forstaa - det maa jeg si - hvordan forbudsfolket med aapne øine kan godta og akseptere den kontingent av 300 000 liter. Jeg er principalt som jeg har sagt før, for frigivelse av hete vine. Det viste sig som utenriksministeren ogsaa oplyste at i 1913 da hetvinen var fri, og hvor vi hadde likesaa gode økonomiske forhold i landet som vi har nu, var det importert 480 000 liter fra Spanien. Det viser sig altsaa at det konsum som da var, da det hele var frit, det var ikke større end det som Spanien nu kræver, og vel det vi tilslut maa gaa med paa. Subsidiært har jeg sagt at jeg er for kontingentering, men jeg synes dog det var ganske anderledes ærlig og reelt at gaa til indførsel av medicinsk rationering. Da var man ialfald indenfor fortolkningen: medicinsk, teknisk og videnskapelig behov, og man er vel nogenlunde enig om at det kvantum som det blir tale om, vil medgaa indenfor den kontingentering det nu vil bli spørsmål om. Det virker paa mig naar jeg ser tingen praktisk, ganske uforstaaelig dette forhold at det skal være nogen fare i det, al den stund man nu har burgunder til 14 % som man kan faa kjøpe i hundredevis av flasker hver dag, og saa skal man ikke kunne ved hvert kvartal ved rationering gi hver enkelt mand en enkelt flaske hetvin. Som praktisk mand virker det ganske uforstaaelig paa mig at man vil bringe landet i disse vanskeligheter paa grund av det principrytteri eller den bokstavdyrkelse man her er oppe i. Man ser bare den proposition som nu foreligger fra handelsdepartementet. Der er det spørsmål om 5 millioner. Men det er selvfølgelig bare en brøk av de utgifter som landet faar i anledning av denne doktrinære behandling av disse spørsmål. Jeg mener at man bør benytte anledningen, saalænge det er anledning til det, til at falde tilbake paa de reservationer som er gjort før folkeavstemningen, indførelse av medicinsk rationering, og da kan man ogsaa faa en ordning med de to lande paa den Pyrenæiske halvø som man kan si er indenfor mandatet. Det nuværende forslag kan jeg ikke begripe er indenfor mandatet. Jeg vil tilslut faa lov til at nævne et telegram som jeg fik igaar hjemmefra, hvor der sies: "Byen er nu overfylldt av fiskere som alle er forbitret over den nuværende uholdbare situation."

Otto B. Halvorsen: Likeoverfor den ærede

utenriksminister skal jeg bare si den ting at naar han uttalte at hvad jeg hadde sagt, var løsrevne uttalelser - og den mand som det gjaldt, var ikke tilstede og kunde forsvare sig - maa ethvert menneske forstaa det saa at netop fordi disse ord var løsrevne fra sin forbindelse, vilde de, hvis man hadde set dem i den rette forbindelse, faa en anden tydning end den jeg hadde gjort gjældende, og de var git en tolkning fra min side som gav anledning til forsvar fra den anden side. Jeg mener det er konstateret at begge deler er uriktig, og det har ikke været den ærede utenriksministers mening at si at det var noget uriktig i selve min fremstilling, men det var det at det overhodet er blit nævnt, det var det faktum han hadde at klage over. Ja, den ærede utenriksminister nikker, saa jeg ser jeg har ret i min opfatning. Men da vil jeg si til den ærede utenriksminister at da har han gjort sig skyldig i en uttalelse som maatte misforstaas, og jeg er sikker paa at der er ingen som har forstaat hans uttalelse slik som man nu skal forstaa den, ingen av dem som hørte den. Og pressen som har benyttet dem, har heller ikke forstaat dem paa den maate. Men vi er færdig med det.

Nu, med hensyn til herr Gunnar Knudsens uttalelse, beklager jeg at herr Gunnar Knudsen har forlatt salen. Jeg finder grund til at gjøre opmerksom paa at da vi var i utenrikskomiteen sidst, kom ogsaa herr Gunnar Knudsen og leverte et ganske skarpt angrep, og saa tok han sine papirer og gik. Det vilde være kjedelig - jeg sier dette for lukkede dører; derfor kan jeg si det; jeg vilde ikke ha sagt det for aapne dører - om det skulde bli skik nu at han kommer med et kraftig angrep paa mig, og saa er han væk naar jeg skal til at svare paa det. Gunnar Knudsen sa - hvad der vitterlig er galt - at den tidligere regjering ikke hadde noget forslag. Det var bare med hensyn til kontingenteringen at vi hadde et motforslag, 150 000 liter. Hør saa hvad utenriksministeren selv har indberettet. Han sier: Minister Wedel reiste den 26. april fra Paris til Madrid, og indledet underhandlinger med den spanske regjering for at bringe paa det rene hvilke betingelser den spanske regjering stillet for at indgaa ny handelstraktat istedenfor den som utløp den 3. februar. Han indleverte i den anledning et traktatforslag som var bygget paa mest-begunstigelse, og med hensyn til vinspørsmålet indeholdt bestemmelserne i hovedsaken svarende til den norsk-franske konvention med slutningsprotokol av 23. april. For spansk hetvin og brøndevin var det foreslaat indført kontingentering av 100 000 liter. Der fremkom fra spansk side et motforslag. Der har De sammenhængen, og har man læst dokumenterne, vil man se hvorledes regjeringen har instrueret minister Wedel. Der har været en livlig telegramvekslen dem imellem, og saa fremkom Wedels forslag, og det andet er motforslaget. Det er den virkelige sammenheng, og den kan ikke hr. Gunnar Knudsen eller bør han ikke ha været uopmerksom paa. Og det er det motforslag som vi har at diskutere, og det er der man straks stopper op ved de 500 000 liter. Det er den rene usandhet naar det sies at vi ikke kunde ta standpunkt til monopolfilialer o.s.v., noget som var ganske oplagt at vi aldrig vilde gaa med paa. Det har været den franske ordning

som var bragt i forslag, og der har aldrig været nogen dissens i regjeringen om den ting. Og hvis hr. Wedel har været saa lite orienteret, at han har trodd at vi kunde gaa med paa det, saa er han ikke den mand som jeg trodde han var. Det er bare støv som man ryster op. Det var i det spanske motforslag de 500 000 liter som vi ikke kom over. Og hvad er det for snak at si her at vi ikke hadde kjærlighet til opgaven. Jeg vet ikke hvad kjærlighet har at gjøre med den ting, og likeoverfor Spanien saa tror jeg ikke at det hjelper saa synderlig selv om vi var aldrig saa varme i vor kjærlighet. Jeg vet ikke hvad en slik uttalelse skal tjene til, den er ganske uten værdi, og det maa hr. Gunnar Knudsen ogsaa vite at det er vor pligt at gjennomføre mandatet, enten vi hadde kjærlighet eller ikke. Det var ikke vi som drev forhandlingerne, det vet ogsaa hr. Gunnar Knudsen. Det er ganske uværdig at debattere paa denne maate.

Præsidenten: Tiden er omme.

Halvorsen: Alt?

Præsidenten: Ja desværre.

Halvorsen: Ja, saa faar jeg indskrænke mig til dette.

W. Konow: Jeg kommer til at bevæge mig i et andet nivaa. Jeg festet mig ved hvad den ærede repræsentant fra Kristiansund sa, at hvorfor har man ikke forespurt hvilke betingelser Spanien og Portugal vilde gi os, hvis vi foreksempel sa dette at vi vilde foreta en rationering av hete vine, en rationering ikke alene av hensyn til medicinsk bruk, tænker jeg mig, men av hensyn til det etiske bruk, til en forsvarlig bruk av disse varer. Alle de gange - og det er mange - hvor jeg har været med at behandle traktatforhandlinger her i Stortinget - jeg har selv ledet forhandlingerne om den tidligere spanske traktat i 1891 - har det været det formaal man har stillet sig, at man skulde søke at fremme vore næringsveier, at man skulde gjøre alt for at bringe det til en god overenskomst mellem de to lande som førte forhandlingerne, at man skulde sikre Norges eksport rimelige betingelser. Men nu er det ikke andet der tales om end om mandatet, kommer man indenfor mandatet eller kommer man utenfor mandatet. Efter forhenværende statsraad Klingenberg's uttalelser saa var det meget tvilsomt om man nu var indenfor mandatet med 150 000 liter, men man var utenfor mandatet med 300 000 eller 500 000 liter, som, saavidt jeg forstod, den ærede præsident Gunnar Knudsen i utenrikskomiteen sa: ja, la os ta 500 000 liter for at faa en traktat istand. Men da kommer man sikkert utenfor dette virkelige mandat. Jeg tror ikke man skal betragte dette mandat som et av den Lutherske kirkes bekjendelsesskrifter. Jeg tror man skal se det som en meget menneskelig beslutning som kan forandres, hvis vi ser den ikke fører frem. Jeg kan ikke forstaa denne tro paa dette evindelige mandat. Det er næringsveiene det gjælder, Norges næringsveier, det gaar ikka an at si: skitt i Norge, men leve

forbudet! Leve mandatet! Man maa ta reelle standpunkter ogsaa. Jeg vil stille til hr. utenriksministeren det spørsmål ganske likefrem: hvad betingelser stiller Spanien eller Portugal, hvis vi kun varetar vore næringsveier og vil ha en rimelig rationering av het vin? Hvad betingelser mon de da vilde stille os, hvis de trodde os? De vil kanskje tro at vi ved hjelp av monopol og samlag vil søke at innskranke bestemmelsen paa en maate som ikke var stemmende med overenskomsten; men hvis de trodde os, var det dog værdig og rimelig for Norges storting som dog har ansvaret i denne sak, og som ikke bare har ansvar likeoverfor forbudsmændene, men ogsaa har ansvar likeoverfor Norges hele folk, for dets næringsveier, - saa var det dog rimelig at faa vite hvad Spanien og Portugal hadde opstillet for betingelser, istedetfor bare at tænke paa; kommer dette utenfor eller indenfor mandatet? Jeg faar det indtryk tilslut at det er likesom hele forsamlingen ikke tænker klart længer, og kanskje heller ikke den ærede utenriksminister og statsminister, ved at man ensidig bare tænker paa mandatet eller ikke mandatet, 150 000, 300 000, 500 000 liter, over eller under mandatet. Men det er det som jeg synes skulde være formaalet nu, da man ser at man er paa glidende vei over mandatet, at man skulde søke at faa vite, hvad Spanien og Portugal vil stille for betingelser, naar man ikke fastholdet dette, men gaar med paa en rimelig rationering av hetvin.

Præsidenten: Den reglementsmaessige tid er nu forbi. Præsidenten ber om Stortingets samtykke til at fortsætte ut over aftenen.

Votering:

Præsidentens forslag bifaldtes enstemmig.

Præsidenten: Præsidenten foreslaar at tiden for de talere som herefter tegner sig, sættes til 2 minutter.

Votering:

Præsidentens forslag bifaldtes enstemmig.

Oscar Larsen: Jeg vil ogsaa igjen faa lov til at understreke, hvad den sidste ærede taler nu sa, at man maa da først og fremst i dette mandat ta hensyn til næringsinteressene. Naar folk baade her hjemme i vort eget land og folk i utlandet, som staar de samme interesser, som vi har, nær, ser, hvilken maate vi underhandler paa, og ser, hvilke resultater vi kommer til - jeg ser paa Danmark og Island, hvorledes disse lande har gjennomført traktatene, jeg ser paa Sverige, hvorledes man der har gjort det, jeg ser paa de store lande, som har samme interesser her som vi: England, Holland og New-Foundland, overalt har de, som har de samme interesser som vi, gjennomført konsekvent at bringe sine traktater i orden til enhver tid, mens vi maaned efter maaned, og snart blir det aar efter aar, staar paa samme punkt - naar dette er tilfældet, saa kan jeg ikke se andet end, at vi for

hver dag, som gaar, stilles i et latterligere og latterligere lys utover verden paa grund av den maate, vi driver disse underhandlinger paa. Jeg forlangte egentlig ordet for at si til den ærede utenriksminister, at naar han har henvendt sig til enkelte av delegationens medlemmer for at forsøke at faa disse sendt nedover, men disse har svaret, at de ikke kan reise, saa er der selvfølgelig intet at gjøre ved det; men jeg mener, at det maa kunne gaa an at finde andre folk, som ogsaa kan sendes nedover. Jeg mener, at der maa gjøres alt, hvad gjøres kan for at faa dette bragt i orden. Hr. Gunnar Knudsen fremhævet, at den forrige regjering den har i grunden ikke varet lojal likeoverfor mandatet; den har ikke hat nogen kjærlighet likeoverfor mandatet. Ja, efter de klare uttalelser, som er fremkommet her, vil jeg i likhet med hr. Halvorsen si, at det gaar anstændigvis ikke an her i Stortinget, efter de opplysninger, som nu er kommet, at komme med saadanne uttalelser som denne; jeg synes ikke, det gaar an. Bare dette lille beviset, som vi har faat her idag av den nye utenriksminister: Den nye regjering mener, at 300 000 liter kan vi godt ta; det er da indenfor mandatet! Den forrige regjering den strak sig ogsaa saa langt, som den kunde; men den kom til det resultat, at vi kunde ta høist 150 000 liter; til trods for at den forrige regjering og ogsaa høirepartiet kanskje har en anden mening om bruken av den vin, som vi taler om, til trods for det maa man si, at den har forsøkt at gjennomføre mandatet paa en virkelig reel maate, noget som det forekommer mig, at den senere regjering ikke kan paaberope sig i like høi grad.

Castberg: Det var en opplysning, jeg vilde gi - om jeg kan kalde det en opplysning da; for det fremgaar jo av de foreliggende telegrambøker. Det er nemlig dette: Det blev sagt av hr. Halvorsen, at der ingen grund var til at bebreide regjeringen, at den ikke hadde fremlagt forslag, for det fremgik jo av dokumenterne, at den hadde lagt frem et forslag, og som svar derpaa kom det spanske forslag. Det er ganske riktig. Men efterat det spanske forslag var kommet, var jo situationen noksaa væsentlig forandret, og jeg kan opplyse, at min kollega i delegationen, hr. assessor Berg, og jeg, vi følte os meget ilde berørt ved, at der ikke, efterat det spanske forslag var kommet, blev utarbeidet et forslag som et motforslag mot det spanske. Og det førte til, at vi omsider den 20de mai fremla et forslag. Det staar i denne samling: Det er her kaldt: Utkast til konvention med Spanien, utarbeidet av assessor Paal Berg. - Det er forsaavidt litt uriktig, som det vistnok var overskrevet utarbeidet av hr. Berg og mig i fællesskap. Og der er ogsaa en skrivelse, utarbeidet av hr. Berg og mig, hvorved vi oversender forslaget. Dette forslag sees nevnt i et telegram fra utenriksministeren av 31te mai; vi ba om, at forslaget maatte bli telegrafert straks til Madrid, og det blev vistnok gjort. Den 31te mai, læser jeg, er der sendt et telegram, hvori der staar ogsaa det, at det av delegationens medlemmer Berg og Castberg fremsatte forslag bør forelægges de spanske myndigheter. Jeg forstaar det saa, at dette forslag da er fremlagt som forslag fra en fraktion i

delegationen og ikke som regjeringens forslag. Jeg nævner dette, fordi det stod ialfald for os - saa, at det vilde ha været ønskelig, om et formulert forslag var blit oversendt til vor minister av regjeringen, umiddelbart efter at det spanske uantagelige forslag hadde foreligget.

Hambro: Jeg hørte, at den ærede utenriksminister hadde telegrafert sine uttalelser under debatten om regjeringens erklæring til minister Wedel og hadde faat minister Wedels takkende og sanktionerende svar. Jeg vil i den anledning gjerne spørge den ærede utenriksminister, om han samtidig telegraferte hr. Halvorsens uttalelser og hr. Gunnar Knudsens uttalelser og fik minister Wedels erklæring om dem? Ti hvis han ikke det har gjort, saa har hans telegram ingen som helst blivende værdi for minister Wedel, og minister Wedels svar paa hr. Ræstads telegram har ikke en tøddel av værdi for os; det kan i høiden kaldes, hvad hr. Ræstad med et saa smukt og hans stilling værdig uttryk kaldte minister Wedels erklæring, eller rettere sagt den spanske ministers uttalelse om minister Wedel, "diplomatisk teknik". Jeg la merke til den ytring. Jeg tror, det er sjelden, man hører en utenriksminister blotstille sin etat paa en slik maate, og jeg vil for fremtiden altid sette stor pris paa, naar jeg hører den ærede utenriksminister avgi erklæringer, at bli oplyst om, hvor den diplomatiske teknik ender, og hvor de faktiske kjendsgjæringer begynner.

Det blev videre uttalt av den ærede utenriksminister, og der tror jeg han rørte ved noget av kjernen i mange av de vanskeligheter traktaterne har forvoldt os, at den ærede utenriksminister hadde henvendt sig til et medlem av delegationen og spurt om han vilde dra ned for at forhandle i loyalt samarbeide med den sittende regjering. Jeg vil spørge den ærede utenriksminister, om han har det indtryk av sig selv og av d'herrer Castberg og Berg, at de som underhandlere stillet sig helt loyalt samarbeidende med den da sittende regjering? Jeg tror at i det forhold jeg der har pekt paa, har man en av hovedgrundene til at traktatforhandlingerne ikke har skredet raskere frem. Og i anken over at der ikke var fremlagt detaljeret forslag fra norsk side, ser jeg en anke mot delegationen. Forklaringen paa, at man nu med prisværdig raskhet har faat et forslag fremlagt fra norsk side, den har man selvfølgelig i at man har en utenriksminister, som var medlem av delegationen og var helt inde i disse ting. Men intet hadde forhindret hr. Ræstad i at fremlægge det forslag til overenskomst allerede da han var medlem av delegationen, og at faa regjeringens approbation paa det eller negtelse av det.

Den ærede representant hr. Gunnar Knudsen uttalte, at den avgaaede regjering ikke hadde hat kjærlighet til opgaven. Jeg tør spørge: Den forbindelse som d'herrer Blehr, Mowinckel, Ræstad, Oftedal har indgaat med dette mandat og med avholdsgruppen, er det et inklinationsparti eller er det et fornuftparti? Det skulde være mig kjært at faa et ærlig svar paa det spørsmål. Hvis det er et inklinationsparti, da har jeg tidligere hørt talt om kjærlighet ved det første blik, men kjærlighet netop ved det sidste blik, slik som det maa være

opstaat mellom dem og avholdsfolket i den sidste fase, det er et nyt og eiendommelig fænomen. -

Jeg vil ha sagt endel likeoverfor denne tale om loyalitet mot avstemningen og denne dyrkelse av avstemningen: Hr. Mowinckel brukte det uttrykk, at der var stort flertal blandt vælgerne. Der var 40.8 pct. av de stemmeberettigede, som stemte for forbud. Det er fastsat i norsk lovgivning paa ædruelighetens omraade i tillægslov til lov om utskjænkning av brændevin og øl, tillægslov av 2den august 1918 § 6, punkt 1, at en avstemning om hvorvidt et samlag skal bli bestaaende eller faa sine vedtægter stadfæstet, maa, for overhodet at komme i betragtning som et lovlig uttrykk for folkeviljen, gi som resultat, at over 50% av de stemmeberettigede har stemt for det. Ved folkeavstemningen manglet der 111 065 stemmer paa det flertal norsk lovgivning har sat som et minimumsflertal.

Gunnar Knudsen: Jeg skal faa lov til at komme nærmere ind paa hvad jeg fremholdt sisst om minister Wedels klage over ikke at ha faat grei besked. Jeg henviser til den nuværende utenriksminister, dr. Ræstads beretning om sin reise. Han siger der paa side 7: "Ministeren beklaget sig sterkt over, at han ikke allerede under forhandlingerne i Madrid hadde faat klar besked fra regjeringen om, at den ikke kunde akseptere det spanske forslag, som han hadde rapportert hjem i flere telegrammer, men isteden meddelelser om at forslaget skulde bli drøftet i regjeringen og forelagt for Stortinget. Han hadde ikke faat nogen meddelelse om, hvad det var for forskjellige bestemmelser regjeringen ikke kunde akseptere." Saa skal jeg citere næste side. Der siger hr. Ræstad videre i sin rapport: "Naar ministeren hadde sagt, at han ikke forstod hvorfor regjeringen hadde sendt mig i denne mission istedenfor at instruere ham telegrafisk vilde jeg svare, at da jeg paatok mig at reise var det mot løfte fra utenriksministeren om at regjeringen i svar paa spørsmaal fra mig skulde definere sit standpunkt i de enkelte spørsmaal som var oppe, saaledes at ministeren med bistand av mig kunde formulere et fuldt færdig norsk motforslag." Det var altsaa meningen at gjøre det i Lissabon. "Dette regjeringens svar forelaa nu, men jeg var den første til at beklage at det paa væsentlige punkter var negativt eller ufuldstændig." Saa kommer der en hel side lange citater om de forskjellige punkter, hvorpaa der manglet svar, hvad enten negativt eller ufuldstændig. Saa der har været vist beredvillighet til at fremlægge et motforslag, men det er den daværende regjeringens skyld, at ikke det kom. Det kan ikke nytte at benegte det. Jeg var litt forbauset ved at høre paa hr. Halvorsens hidsige debat likeoverfor mig, at han kunde ta mig saa ilde op at jeg nævnte, at han og hans regjering ikke hadde kjærlighet til mandatet. Det er jeg meget forbauset over at høre. Har de herrer kjærlighet til principperne for traktatforhandlingerne, som er fastsat i mandatet? maa jeg faa lov at spørge. Og skulde det være saa fornærmelig at si det. Det var jo i den grad fornærmelig at repræsentanten uttalte, at min optræden var "uværdig". Jeg er litt forbauset over at ikke præsidenten skred ind. Jeg vil henlede opmerksomheten paa reglementets § 33. Det er ikke tillatt at komme med

fornærmelige uttrykk mot nogen representant, og at betegne en representants optræden som "uværdig", det er en fornærmelse. Jeg tar det som en fornærmelse. Jeg mener jeg ikke har optraadt paa en saadan maate, at jeg fortjener at bli karakteriseret saaledes som gjort av hr. Halvorsen. Likeoverfor hr. Hambro med hans tale om folkeavstemningen vil jeg faa lov at gi de faktiske opplysninger, at der blev avgitt 792 000 stemmer, 488 000 ja og 304 000 nei. Ved valgene i 1918 blev der avgitt 700 000 stemmer; det er næsten 100 000 stemmer flere end ved valgene i 1918. Saa det gaar ikke an at karakterisere det paa den maate at det er en tilfældighet, og at man ikke behøver at ta noget hensyn til hele avstemningen. Det har vist sig at der var sterkere interesse ved denne folkeavstemning end det var ved det politiske valg i 1918.

Præsidenten: Hr. Halvorsen har hat ordet 2 gange. Han faar nu ordet til en kort bemerkning.

Otto B. Halvorsen: Kjærlighet til mandatet! Har jeg kjærlighet til mandatet eller har jeg ikke kjærlighet til mandatet? Hvad i al verden skal man svare? Har hr. statsminister Blehr kjærlighet til mandatet, eller har han ikke kjærlighet til mandatet? Kjære statsminister Blehr, svar mig paa mit spørsmål! Er det ikke nok at vi sier at vi betragter det som vor pligt og som vor ære at sætte mandatet igjennem. Vi har selv stemt for mandatet. Men hvad er det for tale at komme med dette om kjærlighet! Jeg vil bare si det liketil, at jeg vet ikke nogen i denne forsamling som heller end jeg hadde set at det hadde lykkedes os at gjennomføre mandatet, men det strandet paa den ting som jeg har dokumentert her idag. Det er uttrykkelig av hr. Ræstad sagt at han paa det materiale han hadde, vilde ha utarbeidet et forslag mot det spanske, men han fik det svar fra minister Wedel at det var ørkesløst, saalænge man ikke vilde gaa med paa 500 000 liter. Men der er et forhold som jeg mener man maa være opmerksom paa, og det er at det var umulig for regjeringen som hadde delegationen som Stortingets forhandlere, det var umulig for regjeringen paa forhaand at sætte op et forslag, regjeringen som ikke drev forhandlingerne, delegationens opgave var i første række at komme med forslag og saa forelægge dem for regjeringen. Jeg mener at hr. Wedel har faat svar nok. Det viste sig da vi gjennemgik saken med ham og spurte hvad er det, saa reduserte det sig til ingenting. Minister Wedel vidste inderlig vel dette, vi hadde sagt med engang at vi maatte se større paa tingen, og saa pekte vi paa mandatet, han vidste regjeringens stilling til det. Men han drev paa med sit klippe, klippe, og under de 500 000 gaar det ikke, og min og Wedels mening er at regjeringen bør gaa med paa det. Det var det vi ikke kunde gjøre. Med hensyn til hr. Michelets misforstaaelse saa har jeg læst op i hvilke reserverte ord han talte, og det er jo oplyst i utenrikskomiteen at hadde det gaat som regjeringen hadde tænkt, saa hadde hele saken været forelagt for Stortinget nogen dage efter 20. mai. Vi sa at vi vilde forhandle paa et friere grundlag, vi hadde ikke gjort op nogen endelig plan om

hvorledes det skulde være, det fik være Stortinget som fik ta affære, vi vil ikke ta affære, det var nemlig forskjellige modaliteter som var oppe. Men det hele kom ikke frem, paa grund av de forhold som jeg nu har talt om saa mange ganger.

Holtsmark frafaldt ordet.

Castberg: Jeg vil i anledning av dette sidste si, at det forekommer mig at falde litt komisk at hr. Halvorsen er indigneret over at man sier at han ikke har kjærlighet til mandatet. Naar det parti, hvis chef han er, oppstiller som program mens forhandlingerne paagaar, at man skal ødelægge det som mandatet sier, da kan ikke kjærligheten være stor! Forøvrig bad jeg om ordet for at protestere mot en slængbemerkning som hr. Hambro kom med, idet jeg vil opfordre ham til at opplyse hvad han siktet til. Han sa, at hvis den ærede utenriksminister og de herrer Berg og Castberg hadde optraadt loyalt overfor regjeringen som forhandlere, saa vilde kanskje o.s.v. Jeg spørger hr. Hambro hvad han sikter til, idet jeg er mig bevisst helt ut at ha optraadt loyalt likeoverfor regjeringen, representeret av den daværende utenriksminister, og jeg er aldeles viss paa at likesom utenriksministeren tidligere her i salen har git uttrykk for det samme, vilde han tilbakevise dette slængord fra hr. Hambro. Men jeg spørger om han har noget at holde sig til?

Hoel: Det var ikke i anledning av kjærligheten jeg forlangte ordet, men der faldt en ytring fra den ærede representant hr. Gunnar Knudsen i hans første foredrag, som jeg gjerne vilde faa en forklaring paa. Han sa at selv om vi blev tvunget til at indføre et betydelig større kvantum hetvin end det som ligger indenfor mandatets ramme, men sørger for at der kun blir brukt det kvantum som denne ramme omfatter, har vi selvfølgelig ikke syndet mot mandatet. Hr. Otto B. Halvorsen hadde paa sin side opplyst, at det overskud, vi da faar, skal lagres til gavn og glæde for kommende slegter. Men Hr. Gunnar Knudsen benegtet at dét var hans mening, - det var mange maater, sa han, at anvende dette overskud paa. Han vilde dog ikke indlate sig paa nogen nærmere forklaring herom. Jeg mener imidlertid at dette er et meget viktig praktisk spørsmaal. Hvad skal vi gjøre med det overskud, vi aar efter aar faar? Vi har jo ikke lov til at drikke det, og ikke har vi lov at eksportere det. Jeg vil henstille til den ærede representant, hr. Gunnar Knudsen om han ikke allikevel kunde forklare os litt nærmere om, hvad dette overskud skal brukes til.

Halvorsen: Hr. præsident!

Præsidenten: Hr. Halvorsen har ordet til en kort bemerkning.

Halvorsen: Jeg vil bare avvise al denne tale om kjærlighet. Jeg mener der er andre følelser i livet, som ogsaa

er i virksomhet - æresfølelse, pligtfølelse. Kjærligheten kan ofte føre vild.

Hambro: Jeg mener at like berettiget som det maa være i denne forbindelse at tale om kjærlighet, like berettiget maa det være at tale om lojalitet. Jeg har ikke et øieblik trodd eller ment, at hr. Castberg har gjort sig skyldig i nogen art av bevidst illoyalitet mot regjeringen, og end mindre har jeg ment et øieblik at ville antyde, at nogen underhandler ikke skulde likeoverfor de fremmede interesser vise den yderste grad av agtpaagivenhet i varetagelsen av de norske interesser. Men i de meddelelser som har gaat igjennem den norske presse - og som jeg ikke har set motsagt - om drøftelser og overveielser som medlemmer av delegationen har hat med forskjellige politiske grupper - og jeg sigter her spesielt til de meddelelser som har staat i venstrepressen om drøftelser som har fundet sted mellem Wedel og den nuværende utenriksminister og formanden i Stortingets venstreforening forinden ministerkrisen var istandbragt - i de meddelelser har jeg ethvert fald ikke fundet utslag av det jeg vil kalde en loyal aand likeoverfor den regjering hvis forhandlere man var.

Castberg: Jeg synes virkelig at hr. Hambro ikke skulde holde sig for god til at gjøre en undskyldning likeoverfor det slængord han kastet ut til mig, naar han ikke har andet at holde sig til end dette snak han nu kom med.

Præsidenten: Præsidenten foreslaar at intet av disse forhandlinger offentliggjøres.

Votering:

Præsidentens forslag bifaldtes enstemmig.

Præsidenten: Præsidenten vil gjøre den private bemerkning, naar hr. Gunnar Knudsen bebreidet præsidenten at han ikke hadde skredet ind overfor en ytring som "uværdig" fra hr. Halvorsens side, at § 33 i den senere tid ikke har været overholdt særlig strengt. Jeg har desværre lagt merke til mangen gang uttryk, som jeg har ment var meget værre end dette, som man har gaat noksaa letvint over. Det er i det hele en noksaa vanskelig paragraf at haandtere, og præsidenten fandt for sin del ikke at burde skride ind overfor hr. Halvorsen.

Gunnar Knudsen: Dertil er bare at svare, at hvis præsidenten ikke fandt at det var noget fornærmende, saa er det ikke stridende mot reglementets § 33. Men en anden sak er det - og som jeg ikke kan være enig med præsidenten i - at man skal være overbærende likeoverfor overtrædelse mot denne paragraf. Det bør forlanges at diskussionen her i salen føres paa en sømmelig maate.

Buen: Jeg la merke til hvad præsidenten sa, at i den senere tid hadde man tat det noksaa sløvt i den retning at haandhæve reglementets § 33. Jeg har ialfald ikke lagt merke

Møte for lukkede dører, Stortinget 21. juli 1921

til for mit vedkommende at der er forekommet ytringer av den art som man ikke har gjort til gjenstand for paatale. Jeg tror præsidenten burde peke paa hvilke tilfælde det var.

Præsidenten: Det skal med glæde præsidenten gjøre privat til hr. Buen. Det var forøvrig ikke præsidentens mening at der skulde bli nogen debat om denne ting.

Ivarsson: Jeg vil bare gjøre præsidenten og forsamlingen den tjeneste at meddele at det - som vistnok de fleste husker, det var vist hr. Tveiten som præsiderede ved anledningen - i 1919 behaget repræsentanten fra Toten - altsaa ikke den nominelle, hr. Castberg, men den virkelige, hr. Mjøen - at uttale at jeg var grøn og hoven. Det blev ikke paatalt av præsidenten, jeg maatte paatale det selv.

Protokollen blev derefter oplæst og vedtat.

Møtet hævet kl. 20.30.